

Barnas plass i misjonshistorien

En dokumentasjonsrapport om barns erfaringer
fra Normisjons internatskoler i utlandet.



normisjon

SIDE	INNHold
3	Forord
4-6	Innledning
4	Bakgrunn
4	Problemstilling/målsetning
4	Trekulturelle barn
5	Atskillelse
5	Omsorgssvikt
5-6	Seksuelle krenkelser
7	Metode
7	Utvalg
7	Anonymitet
8	Spørreskjemaet
8	Etikk
9	Resultater
9-11	Bakgrunnsinformasjon og faktaopplysninger angående tiden på Normisjons skole
11-24	Opplevelser av tiden på misjonens skole
25	Retur til Norge
25	Forhold til familie i dag
26-31	Livssituasjon i dag
32	Drøftinger og konklusjoner
32	Svarprosent
32	Voksne trekulturelle barn
32-33	En ressurssterk gruppe
33	Atskillelse fra foreldre
33	Mange kommentarer
33-35	Trivsel og opplevelse av tiden på skole og internat
35-36	Omsorgssvikt og krenkelser
36	Tolkning av svarene "husker ikke"
36	Organisasjonskultur
37	Å vende tilbake til Norge
37	Avslutning
38	Referanser
39-46	Vedlegg: Spørreskjema

1. Forord

Denne rapporten er basert på spørreskjemaundersøkelse blant tidligere elever ved Normisjons (da Santalmisjons) internatskoler i utlandet i tidsrommet 1948-2000. Hensikten med spørreundersøkelsen var å få tegnet et bredt og helhetlig bilde av hvordan oppvekstforholdene har vært for de som har gått på Normisjons internatskoler i utlandet. En ville også belyse sammenhengen mellom oppvekstvilkårene til tidligere elever og nåværende livssituasjon. Dessuten ønsket en å framskaffe en oversikt over omfanget av omsorgssvikt og seksuelle krenkelser, samt forhold knyttet til slike vonde opplevelser. Formålet med å innhente informasjon om disse temaene har vært både å kunne tilby oppfølgingstiltak og å øke organisasjonens kompetanse med tanke på kvalitetssikring og utvikling i framtida.

Dette er en rapport bare fra selve spørreundersøkelsen. Etter de planlagte oppfølgingstiltakene er gjennomført, vil det komme en forskningsmessig mer fullstendig rapport, som også vil omfatte oppfølgingsdelen av prosjektet.

Undersøkelsen hadde ikke vært mulig uten den økonomiske støtte vi har fått fra Stiftelsen Helse og Rehabilitering, som herved takkes. Helse og Rehabilitering får sine økonomiske midler fra TV-spillet Extra. Takk går også til Redd Barna som er søkerinstans overfor Helse og Rehabilitering. De har også bistått med representant i referansegruppa og med kurs og samlinger for prosjektledere og ellers råd og støtte underveis.

Prosjektet har vært ledet av psykolog Unndis Bergås i nært samarbeid med styringsgruppa, bestående av Gunnar Fagerli, prest ved Institutt for sjelesorg ved Modum Bad, Tormod Kleiven, avdelingsleder ved Høyskolen Diakonova, Judith van der Weele, psykolog ved Regionalt senter for vold og traumer i Helse Øst og Else Kari Bjerva og Svein Grane-rud, begge ansatt i Normisjon. Else Kari Bjerva har i tillegg arbeidet for prosjektet i en deltidsstilling.

Takk går til den konstruktive referansegruppa, bestående av

Ann-Helen Selle Opdal, psykiatrisk sykepleier og tidligere elev ved en av Normisjons utenlandsskoler;

Elisabeth Torp, leder for Kirkens ressursenter mot vold og seksuelle overgrep;

Zoë Øiestad, rådgiver i Redd Barna; og Gøril Westborg, psykolog og styremedlem i NORUT (Norsk organisasjon for nordmenn med utenlandsoppvekst).

Psykiater, professor dr.med. Egil Martinsen ved Aker Universitetssykehus og psykiater, dr. med. Irene Elgen ved Haukeland Universitetssykehus har vært veiledere for prosjektleder.

Vi vil gjerne rette en takk til alle disse som har bidratt i prosjektet med sin tid og ekspertise. Ikke minst ønsker vi å takke deltakerne i undersøkelsen, som har vært villige til å investere tid og krefter for å gi Normisjon denne viktige informasjonen.

Unndis Bergås

Prosjektleder

5. mars 2008

2. Innledning

2.1 Bakgrunn

Fra 1948 drev Normisjon internatskoler for å gi tilbud om skolegang for barna til deres misjonærer.

Også misjonærbarn fra andre misjonsorganisasjoner gikk på Normisjons skoler. Blant elevene var dessuten en del som ikke var misjonærbarn, men barn av bistandsarbeidere, diplomater osv. Normisjons internater blei avviklet i løpet av 90-årene, mens den siste skolen blei nedlagt i 2005.

På 80- og 90-tallet ble det i media fra tid til annen satt fokus på disse barnas oppvekstforhold, noen ganger som et resultat av at det var blitt avdekket historier om omsorgssvikt og seksuelle krenkelser ved misjonsorganisasjonenes skoler. I den forbindelse arrangerte flere misjonsorganisasjoner samlinger for tidligere elever ved sine utenlandsskoler. Det har imidlertid aldri blitt gjort en helhetlig og systematisk undersøkelse når det gjelder oppvekstforholdene ved misjonens skoler i utlandet.

Det har vært gjort svært lite forskning på misjonærbarn. Selv i USA, som ligger langt foran Norge når det gjelder forskning på misjonærer, har vi bare funnet en studie på misjonærbarn (Andrews, L., 1995). I Norge kjenner vi ikke til studier utover noen masteroppgaver.

2.2 Problemstillinger/Målsetning

Målsetningen med undersøkelsen er sammensatt av flere delmål 1) Å få en bred informasjon om oppvekstvilkår for tidligere elever ved Normisjons internatskoler i utlandet i perioden 1948-2000 2) å kartlegge omsorgssvikt 3) å kartlegge seksuelle krenkelser 4) å belyse sammenhenger mellom oppvekstvilkår og eventuelle traumer og nåværende livskvalitet og psykiske helse.

Spørreundersøkelsen er første ledd i et tredelt prosjekt. På bakgrunn av undersøkelsen vil det bli utarbeidet oppfølgingstilbud for de som har behov for og ønsker det. Dessuten ønsker Normisjon å bruke informasjon og erfaringer fra prosjektet til å kvalitetssikre og videreutvikle kompetanse for å legge forholdene best mulig til rette for misjonærbarn i framtida. En ønsker også å heve kunnskapsnivået om seksuelle krenkelser i kristne miljøer generelt.

2.3 Trekulturelle barn

Denne undersøkelsen dreier seg om personer som har hatt en del av oppveksten sin i et annet land enn foreldrenes hjemland. Mange av dem som har en slik bakgrunn, har strevd med å finne sin identitet og vært forvirret på hvor de egentlig hører hjemme. En person som har norske foreldre, men har store deler av oppveksten i Ecuador, føler seg ofte verken norsk eller ecuadoriansk – og kan ha vanskelig for å finne en trygg identitet og tilhørighet.

Sosiologer, antropologer og andre fagfolk har arbeidet med dette fenomenet. Etter hvert har det blitt vanlig å snakke om "barn av tredjekultur". Dette uttrykket fanger opp de observasjoner fagfolk har gjort når det gjelder personer med en slik bakgrunn. Hvis vi overfører dette på eksemplet ovenfor, vil det si at personen med oppveksten i Ecuador, blir verken norsk eller ecuadorianer, men vil finne mange fellesstrekk med andre som har hatt en vesentlig del av oppveksten i en annen kultur. For å betegne det som er felles for disse personene har en på engelsk lenge brukt begrepet Third Culture Kids (TCK). I boka "Hvor er hjemme?" (Pollock & van Reken, 2003) er dette uttrykket oversatt med "trekulturelle barn", som forkortes TKB. I denne rapporten bruker vi definisjonen fra boka "Hvor er hjemme?" (Pollock & van

Reken, 2003): "Et trekulturelt barn (TKB) er en person som har tilbrakt en vesentlig del av utviklingsårene utenfor foreldrenes kultur. TKB-en har opparbeidet et forhold til alle kulturene uten å ha fullverdig eierskap i noen av dem. Selv om deler av hver kultur blir gjort til en del av TKB-ens livserfaring, vil følelsen av tilhørighet ligge i forholdet til andre mennesker med liknende bakgrunn."

2.4 Atskillelse

Psykoanalytiker og barnepsykiater John Bowlby (1907-1990) er kjent for sitt arbeid med tilknytningsteori og studier av barn i de første leveårene og deres tilknytningsmønster i forhold til de nærmeste omsorgspersonene (Bowlby, 1994.). Han var blant annet opptatt av hvordan barn taklet atskillelse fra nære omsorgspersoner. Når TKB-erne begynte på internatskolen var de over den fasen da de grunnleggende tilknytningsmønstrene var etablert. Men disse mønstrene kan endres også senere, og kan gjøre barnet mer trygg eller utrygg, alt etter hvilke relasjoner barna har til nære omsorgspersoner. Fagfolk påpeker at atskillelse kan påføre barna både smerte og helseproblemer (Lande 2000).

En utredning som ble laget i Bangladesh i 1978 av Normisjons misjonærrepresentanter, pekte på at det ikke var rett å sende barn på internat når de var så små som fra 1.-3.kl. Disse synspunktene møtte den gang motstand i det norske skolemiljøet i Kathmandu, fordi pedagoger mente at barna hadde bedre av å være i det sosiale miljøet sammen med andre norske barn enn å være alene sammen med sine foreldre.

Likevel endret nå praksisen seg, slik at det fra 80-tallet og framover ikke lenger ble vanlig å sende barna på internatskole så tidlig som fra 7 års alder.

På 80- og 90-tallet kom atskillelsesproblematikken for alvor opp i misjonsorganisasjonene, nå med utgangspunkt i kunnskap om at atskillelse kunne medføre skadevirkninger. Som et resultat av dette ble skoleordningene endret i mange organisasjoner. Som nevnt, ble Normisjons internater avviklet i løpet av 90-tallet. Det er imidlertid mange TKB-ere som har bodd på Normisjons internat opp gjennom årene. Derfor er atskillelse et viktig tema i denne rapporten.

2.5 Omsorgssvikt

Her brukes følgende definisjon på omsorgssvikt: "Med omsorgssvikt forstår vi at foreldre, eller de som har omsorgen for barnet, utsetter det for psykiske og/eller fysiske overgrep eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare" (Kempe HC, 1979, i Killén, 2004).

Denne definisjonen omfatter både psykisk og fysisk, aktiv og passiv omsorgssvikt. Basert på denne definisjonen kan en enkeltepisode være så alvorlig at den må ansees som omsorgssvikt. Ofte er det imidlertid slik at summen av hendelser eller mangler gjør at en må konkludere med at barnet er utsatt for omsorgssvikt, selv om hver enkelt hendelse ikke er av en slik alvorlighetsgrad.

2.6 Seksuelle krenkelser

Rettsvesenets definisjoner av seksuelle overgrep fokuserer på den ytre handlingen, og den norske straffeloven skiller mellom tre alvorlighetsgrader: 1) seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd; 2) seksuell handling; 3) seksuell omgang. Slike klare definisjoner og avgrensninger kan være nødvendig i en rettslig sammenheng. Imidlertid sier de ikke nødvendigvis så mye om hvordan den krenkede opplevde krenkelsen, eller hvor mye den har preget den krenkede i ettertid.

En seksuell krenkelse består av tre deler: En relasjon, ytre handlinger og en opplevelse av å ha blitt krenket. Det er ikke bare de ytre handlingene som avgjør hvordan krenkelsen oppleves av den krenkede, men i høyeste grad også relasjonen til krenker. Den krenkedes opplevelse av makt- og avhengighetsforholdet mellom seg og krenker har ofte stor betydning for hvor dype spor krenkelsen setter. Der den krenkede var svært avhengig av eller hadde et nært tillitsforhold til krenker, kan krenkelsen sette dype spor, selv om handlingene ytre sett ikke er så alvorlige. I denne rapporten ønsker en å ta utgangspunkt både i den krenkedes opplevelse av krenkelsen og den ytre handlingen.

Begrepet "seksuell krenkelse" brukes som fellesbegrep. Dette innbefatter da all atferd som en person opplever seksuelt krenkende, enten de omfattes av straffeloven eller ikke. Fordi den ivaretar de hensyn som er nevnt ovenfor, velges i denne rapporten følgende definisjon: "Med seksuelle krenkelser menes at den som har størst makt i en relasjon mellom personer i et asymmetrisk maktforhold, anvender en seksualisering av relasjonen på en slik måte at den andres integritetsgrenser blir krenket". Omformulert etter en definisjon av Tormod Kleiven (Kleiven 2007, s. 40).

Ved utformingen av spørreskjemaet var det nødvendig i størst mulig grad å benytte de beskrivelser som er nedfelt i lovverket for å kunne få fram tallmessige resultater som er sammenlignbare med andre undersøkelser. Skjemaet gir likevel mulighet for informantene til selv å gi uttrykk for egen opplevelse, og det er gitt rom for å beskrive også andre handlinger/opplevelser enn de som er listet i spørreskjemaet.

3. Metode

3.1 Utvalg

Antall barn av norske misjonærer og andre nordmenn som har gått på Normisjons utenlandsskoler i perioden 1948-2000 er ca. 450, noe som gjorde det mulig å inkludere alle i undersøkelsen. Det var viktig for Normisjon å gi alle de tidligere elevene en mulighet til å få rapportere tilbake hvordan de hadde opplevd oppveksten i utlandet.

Utvalg og populasjon er derfor identisk, bortsett fra at en har utelatt de som er under 18 år. En av de to representantene for Normisjon i styringsgruppa utførte arbeidet med å oppspore adressene til de tidligere elevene. Hun tok seg også av utsendelsene av brev til disse. Det ble først sendt ut et informasjonsbrev med forespørsel om å delta i undersøkelsen. Vedlagt var et svarkort, der personen kunne krysse av på om vedkommende ønsket tilsendt 1) spørreskjema 2) rapporten og/eller 3) informasjons-brev om oppfølgingstilbud. De ble bedt om å krysse av på svarkortet også om de ikke ønsket å motta noe av det nevnte materialet, da dette ville gi Normisjon bekreftelse på at informasjonsbrevet hadde nådd fram.

En påminnelse ble sendt. De som ønsket det, fikk så tilsendt spørreskjemaet, med spørsmål om bakgrunnsopplysninger, skole og utdanning, tiden på misjonens skole, livssituasjonen i dag og forhold til familie i dag, samt noen avslutningsspørsmål angående ønsker om oppfølging. Under avsnittet om tiden på misjonens skole inngikk spørsmål om forhold til medelever og personale, ivaretagelse, formidling av den kristne tro, vanskelige/krenkende opplevelser og seksuelle krenkelser.

I tillegg til de norske elevene, var det en del barn av danske og svenske misjonærer som gikk på Normisjons skoler. Disse deltok også i spørreundersøkelsen, men er ikke inkludert i rapporten.

3.2 Anonymitet

Fordi en del av temaene i spørreskjemaet er sensitivt for mange, var det viktig å ivareta anonymitet best mulig.

Når utvalget er så lite, krever dette nøye planlegging. En del av spørsmålene ble ekstra anonymisert.

Det ble ikke spurt om nøyaktig alder, men om aldersgrupper.

Det ble ikke spurt om type utdanning, men bare antall år.

I forbindelse med spørsmålet om hvilket land en gikk på skole i, var det spesielt nevnt at de kunne hoppe over dette spørsmålet dersom de ikke ønsket at deres besvarelse skulle kunne knyttes til et bestemt land.

Dessuten stod en fra styringsgruppa som arbeider ved Normisjons hovedkontor for utsendelsen, mens bare prosjektleder hadde tilgang til de returnerte spørreskjemaene.

Det blei funnet adresser til 426 personer, som fikk første informasjonsbrev tilsendt. Av disse kom 24 i retur pga. feil adresse. Tre personer ga beskjed om at de ikke hadde gått på Normisjons skoler, og vi fikk tilbakemelding om at en av personene var død. Det totale antallet som mottok det første informasjonsbrevet var dermed 398 personer.

225 personer svarte at de ønsket spørreskjema tilsendt.

200 returnerte besvarte spørreskjemaer tidsnok til å bli med i analysene, mens 2 besvarelser ble mottatt i etterkant.

Svarprosenten er dermed vel 50.3 % (200 av 398). For en fullstendig oversikt over spørsmålene henvises til spørreskjemaet som er inkludert som tillegg til rapporten.

3.3 Spørreskjemaet

Spørreskjemaet ble utarbeidet av styringsgruppa under ledelse av prosjektleder og i samarbeid med referansegruppa og prosjektleders veiledere. Det ble lagt vekt på å bruke spørsmålsformuleringer som samsvarte med formuleringer fra andre undersøkelser som det ville være naturlig å sammenligne resultater med. Spørsmålene om hvordan de har det (sp.120-123) er en forsiktig modifisert utgave av spørsmål brukt i spørreundersøkelse om seksuelle overgrep foretatt av Folkehelsa (Tambs, 1994). Spørsmålene om psykisk helse (sp.124-129) er en modifisert versjon av SCL-spørsmål brukt i Folkehelsas undersøkelse (1994). Endringene i forhold til Folkehelsas utgave gjelder særlig svaralternativene. Spørsmålene om hvor fornøyd de er med livet (spørsmål 134-138) er tatt fra Levekårsundersøkelsen 2005 (Statistisk Sentralbyrå, 2005), med den endring at svaralternativene er redusert til 5. Spørsmålene om seksuelle krenkelser legger nær formuleringene i SINTEFs undersøkelse på døve/synshemma (Kvam, 2003). Det samme gjør en del av spørsmålene om bakgrunn og skole/internat.

Spørreskjemaet var utformet slik at en skulle krysse av for forskjellig utsagn. I tillegg var det i forbindelse med en del av spørsmålene gitt mulighet for å skrive tilleggskommentarer. Dessuten var det på slutten av spørreskjemaet gitt ekstra rom for de som ønsket å skrive mer. Mange skrev også kommentarer til andre spørsmål. Noen av kommentarene er referert til eller tatt med som sitater i rapporten, men de er da noe endret eller slått sammen, slik at en ikke skal kunne tilbakeføre dem til en enkelt person.

Flertallet av elevene bodde på skolens internat, men det var også en del som bodde hjemme og noen få hos andre. I spørreskjemaet blir det spurt hvor de bodde, slik at en kan skille mellom de ulike gruppene. I de delene av spørreskjemaet som handler om omsorg og omsorgssvikt er det ikke tydelig skilt mellom skole og internat. Denne måten å utforme skjemaet på, kan ivareta det hensynet at for internatelevne var det ikke alltid så klare skiller mellom skole og internat. I flere tilfeller hadde for eksempel skolens lærere også ansvar som internatpersonale. Samtidig innebærer denne måten å gjøre det på, en metodisk svakhet fordi den kan gjøre det vanskeligere å skille mellom og sammenligne svar fra internatelever og de som ikke bodde på internat.

3.4 Etikk

Undersøkelsen er godkjent av Datatilsynet og Regional etisk komité.

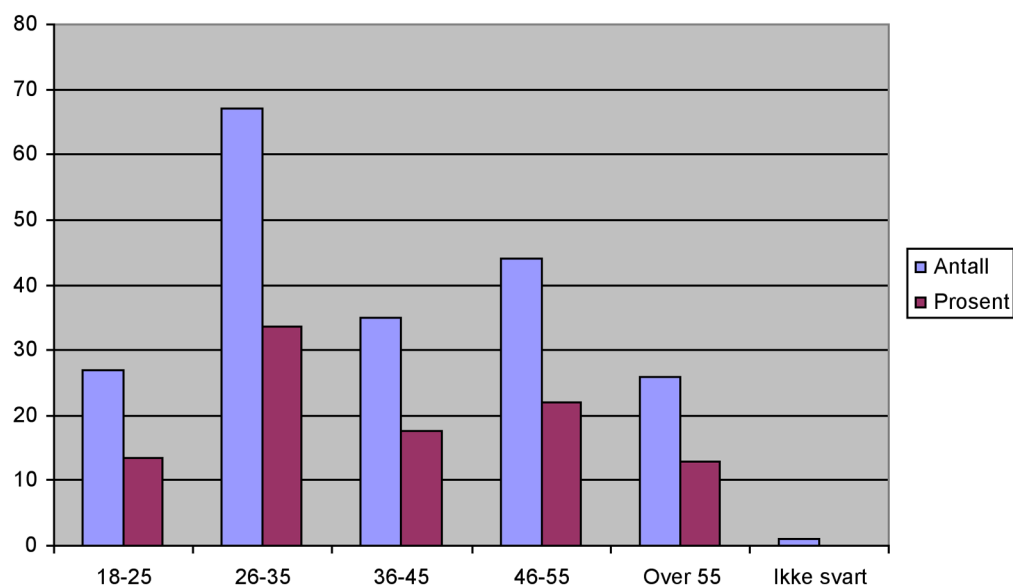
4. Resultater

4.1 Bakgrunnsinformasjon og faktaopplysninger angående tiden på Normisjons skole

Deltakerne ble spurt om alder og kjønn, alder da de begynte på misjonens skole, hyppighet av samvær med foreldre osv.

4.1.1 Kjønn, sivil status og alder og land

Figur 1. Aldersfordeling (N=199)



Tabell 1. Fordeling på land (N=198)

Land	Personer	Prosent
India	69	34.8 %
Nepal	51	25.8 %
Bangladesh	11	5.6 %
Ecuador	52	26.3 %
Bhutan	4	2.0 %

Av de 200 besvarelsene som er med i analysene, kom 125 fra kvinner og 74 fra menn. En oppga ikke kjønn. Det vil si at av de som oppga kjønn, var 62.8 % kvinner og 37.2 % menn. Av de 198 som svarte på spørsmålet om sivil status, var 32.3 % enslige. Av disse er 28.3 % ugift, mens 4 % er skilt/separert eller enke/enkemann. 60.6 % av informantene er gift og 7.1 % er samboere. Aldersmessig er det bra fordeling, men med betydelig færre i den yngste og den eldste gruppa.

4.1.2 Arbeid, utdanning etc.

Tabell 2. Hva gjør du nå for tiden? (N=200)

Status	Personer	Prosent
Student/elev	34	17 %
I militær/siviltjeneste	0	0 %

(Forts. neste side)

Status	Personer	Prosent
Inntektsnivende arbeid	133	66.5 %
Hjemmearbeidende	5	2.5 %
Arbeidsledig/attføring	3	1.5 %
Uføretrygdet	10	5 %
Alderspensjonist	9	4.5 %
Annet	6	3 %

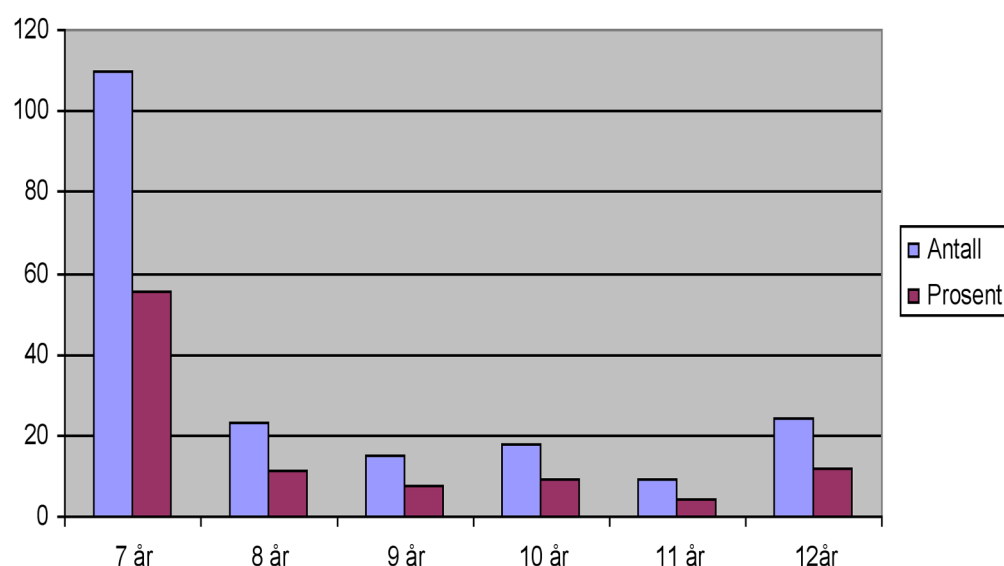
Besvarelsene viser at en av seks er under utdanning, og to av tre er i inntektsnivende arbeid. En av tjue (5 %) er uføretrygdet. 94 % av informantene har minst 13 års utdanning. Nesten 36 % har minst 18 års utdanning. Tall fra Statistisk Sentralbyrå (2006) viser at i den norske befolkningen hadde i underkant av 8 % av mennene høyere utdanning tilsvarende studier på mer enn fire år, mens andelen for kvinner var i overkant av 4 % (Statistisk Sentralbyrå, www.ssb.no). Fordi Normisjons undersøkelse ikke spør etter hvilken type utdanning informantene har, er ikke tallene uten videre sammenlignbare. Når så stor andel som 94 % har minst 13 års utdanning og nesten 36 % minst 18 års utdanning, må det likevel kunne konkluderes med at utdanningsnivået er mye høyere blant informantene i Normisjons undersøkelse enn i befolkningen generelt. Også en lignende undersøkelse fra USA viser at voksne trekulturelle barn har høy utdanning. 81 % av VTKB-ene de undersøkte hadde tatt minst en bachelorgrad, og halvparten av dem gikk videre til å ta master- eller doktorgrad (Pollock, 2003, s. 177).

Oppsummering

Fire av fem er under utdanning eller i inntektsnivende arbeid. Prosenten som er uføretrygdet er betydelig lavere enn i gjennomsnittsbefolkningen, mens andelen som har høyere utdanning prosentvis er betydelig høyere enn gjennomsnittet i befolkningen ellers.

4.1.3 Opplysninger angående alder ved skolestart, varighet av skolegang og internatopphold, samt hyppighet av foreldresamvær

Figur 2. Alder ved skolestart (N=199)



Tabell 3. Internatopphold (N=199)

På spørsmålet "Bodde du på internatet da du gikk på misjonens skole?", ble avgitt følgende svar:

Bostatus	Personer	Prosent
Ja, men mindre enn 1 år	16	8 %
Ja, 1-2 år	43	21.6 %
Ja, 2-4 år	53	26.6 %
Ja, mer enn 4 år	45	22.6 %
Nei, bodde hos mine foreldre	39	19.6 %
Nei, bodde mest hos andre	3	1.5 %

Tabell 4. Hvor ofte møtte du dine foreldre?

Spørsmålet var delt i to, ett for første del og ett for andre del av skoletiden. Her er de slått sammen, og gjennomsnittet er gjengitt. Bare de som bodde på internat, er tatt med i tabellen.

Treff	Prosent
1 gang i året	2.1 %
2 ganger i året	31.1 %
3-6 ganger i året	21.1 %
7-11 ganger i året	6.0 %
En gang i måneden	11.6 %
Hver 14.dag	8.1 %
Hver uke	19.9 %

Over halvparten av informantene begynte på misjonens skole da de var 7 år. Laveste alder på spørreskjemaet er 7 år, men kommentarer viser at noen barn var litt yngre. Slår vi sammen aldersgruppa 7-10 år, som er den mest sårbare med tanke på atskillelse, finner vi at 83.4 % av barna begynte på skolen før de var 11 år gamle. Fire av fem bodde på internat; halvparten (av alle elevene) i to år eller mer. Over halvparten av barna som bodde på internat møtte sine foreldre bare 6 ganger i året eller sjeldnere i første del av skoletiden. En tredjedel møtte foreldrene bare 1-2 ganger i året.

4.2 Opplevelse av tiden på misjonens skole

Denne delen inneholder spørsmål som dekker mange områder av livet på internatskolen. Eksempelvis kan en nevne trivsel, opplevelse av formidlingen av den kristne tro, og opplevelse av omsorg fra ansatte på skolen. Spørsmålene er ikke formulert slik at de skiller mellom hvordan de opplevde skolen i forhold til internatet. Det er spurt konkret om seksuelle krenkelser og andre vonde eller krenkende opplevelser. Når det gjelder de fleste av disse spørsmålene, er det gjort sammenligninger mellom svarene fra de som bodde på internat og de som bodde hjemme. Fire personer har enten ikke kryssa av for hvor de bodde eller opplyst at de bodde hos andre enn foreldre, men ikke på internat. Disse er ikke med i sammenligningene mellom internatboende og hjemmeboende.

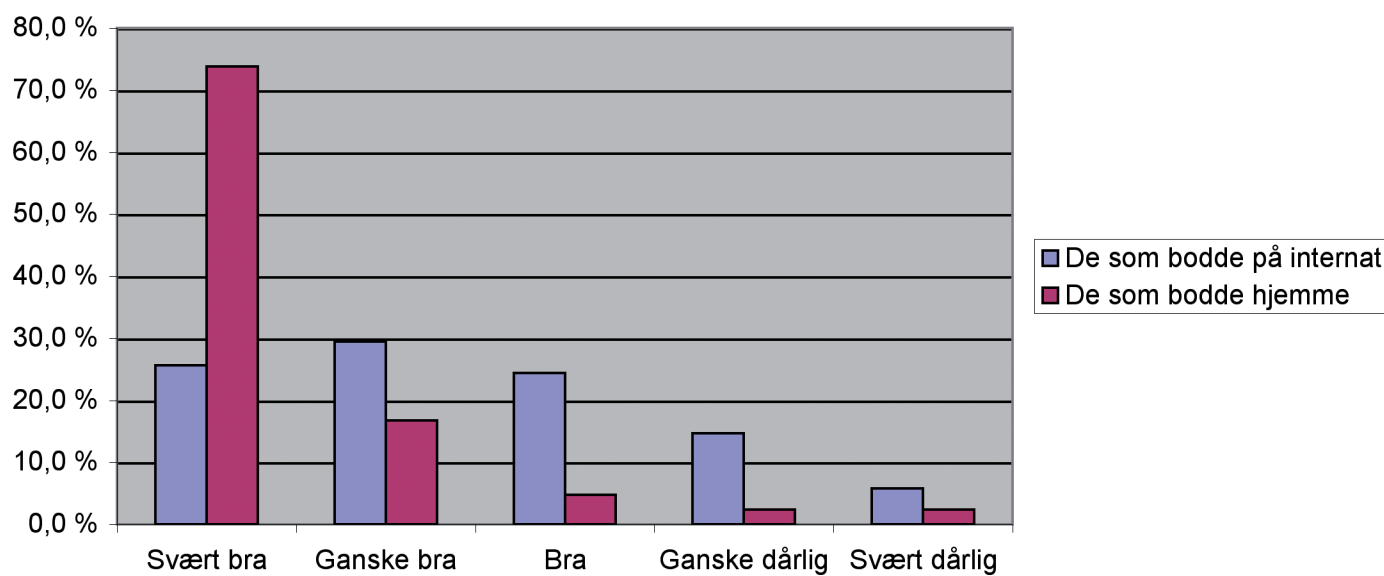
4.2.1 Trivsel og forhold til elever og ansatte på misjonens skole

Spørsmålet "hvordan trivdes du på misjonens skole?" hadde 5 svarkategorier: svært bra, ganske bra, bra, ganske dårlig og svært dårlig.

Tabell 5. Trivsel på skolen, samlet for alle informantene (N=199)

Svært bra	Ganske bra	Bra	Ganske dårlig	Svært dårlig
35.7 %	26.6 %	20.6 %	12.1 %	5.0 %

Figur 3. Trivsel på skolen fordelt på internatboende og hjemmeboende



Over 60 % av informantene opplyser at de trivdes svært bra eller ganske bra på skolen, mens 17 % krysser av for at de trivdes dårlig eller ganske dårlig. Ser en på resultatene for de som har bodd på internat og de som har bodd hjemme hver for seg, viser de at det er betydelig forskjell på trivselen. Av de som bodde på internat, svarer 55 % at de har trivdes svært bra eller ganske bra på skolen, mens 90 % av de som har bodd hjemme, bruker disse svarkategoriene. 20.5 % av de som bodde på internat svarer at de har trivdes dårlig eller ganske dårlig, mens bare 4.8 % av dem som bodde hjemme svarte slik. Mens så mange som 24.4 % av de som bodde på internat, har svart at de trivdes bra, har bare 4.8 % av de som bodde hjemme, brukt denne svarkategorien. Noen har gitt tilleggsopplysninger om at de trivdes godt på skolen, men ikke så bra eller dårlig på internatet.

Det er ingen statistisk forskjell mellom kvinner og menn når det gjelder trivsel på skolen. Når det gjelder hvilke følelser de har med tanke på skoletida, er det derimot en statistisk signifikant forskjell mellom menn og kvinner.

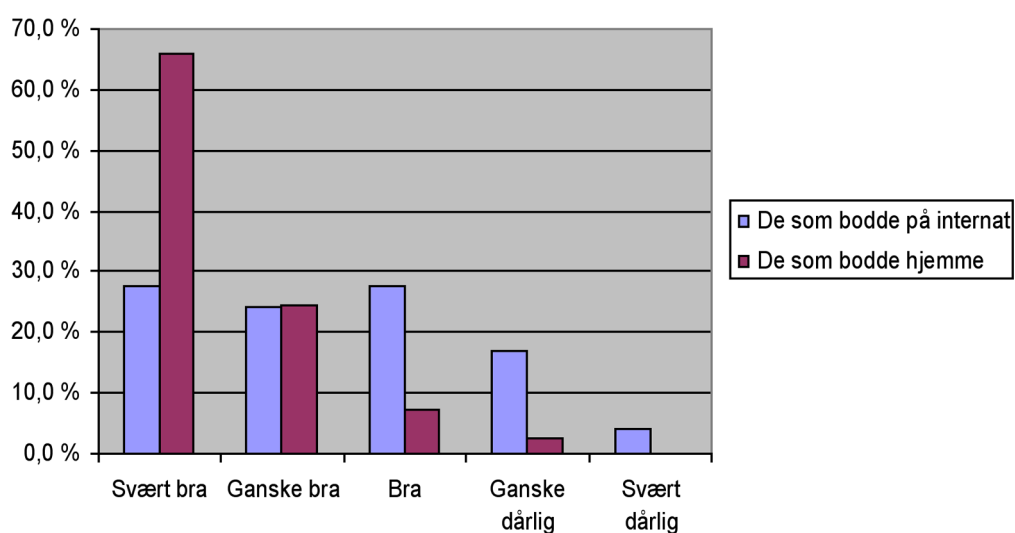
På spørsmålet "Hvilke følelser har du i dag når du tenker tilbake på tida på misjonens skole?" er det fire svarkategorier for å beskrive følelsene: overveiende positive følelser, omtrent like mye positive og negative følelser og overveiende negative følelser. I tillegg har en mulighet til å krysse av på "vet ikke; jeg husker lite fra skoletida". Det siste svaralternativet er ikke tatt med i analysen. Dersom vi gjør svarene om til en skala på intervallnivå fra 1-3, der 1 = overveiende positive følelser og 3 = overveiende negative følelser, blir gjennomsnittssummen for menn er 1.38, som ligger nær opp mot svaret overveiende positive følelser, mens det for kvinner er 1.92, som tilsvarer omtrent like mye positive som negative følelser. Mens mange menn har overveiende positive følelser, kjenner altså flere kvinner på omtrent like mye positive og negative følelser.

Spørsmålet "hvordan opplevde du forholdet til lærere/personalet?" hadde 5 svarkategorier: svært bra, ganske bra, bra, ganske dårlig og svært dårlig.

Tabell 6. Forhold til lærere/personalet, samlet for alle informantene (N=191)

Svært bra	Ganske bra	Bra	Ganske dårlig	Svært dårlig
35.6 %	24.1 %	23.6 %	13.6 %	3.1 %

Figur 4. Forhold til lærere/personalet, fordelt på internatboende og hjemmeboende



Når det gjaldt forholdet til personale, var det fire av fem av de som bodde på internat som svarte at det var bra, ganske bra eller svært bra. Nesten alle de som bodde hjemme bruker disse svaralternativene.

Vel halvparten av de som bodde på internat brukte de to mest positive svarkategoriene svært bra eller ganske bra, mens ni av ti av de som bodde hjemme brukte disse kategoriene. En av fem av de som bodde på internat opplyser at de hadde et ganske dårlig eller svært dårlig forhold til lærere/personale, mens bare en av førti av de som bodde hjemme brukte disse svarkategoriene. 27.5 % av de som bodde på internat svarte at forholdet var bra, mens bare 7.3 % av de som bodde hjemme brukte dette svaralternativet.

Kommentarene viser at opplevelsen av forholdet til ansatte kunne variere fra en periode til en annen og mellom de forskjellige ansatte. De fleste av de negative kommentarene går på utenomfaglige sider, men noen skriver at de opplevde det vanskelig da de kom til Norge på grunn av faglige hull fra tiden på misjonens skole. Det ble også fortalt om mangelfull undervisning i forhold til lese- og skrivevansker. Noen kommenterer at en del av personalet egnet seg dårlig til å ta seg av barn, hadde liten kompetanse i forhold til oppgaven, eller bare var personale på skolen mens de ventet på å bli "ordentlige misjonærer". En del skriver om forskjellsbehandling, for eksempel mellom misjonærbarn og barn av foreldre som ikke var misjonærer. Noen forteller om strenge og uforståelige regler; andre nevner uforutsigbare, inkonsekvente disiplinærreaksjoner. Det blir nevnt at det kunne bli for mye ansvar for de personalansatte, fordi det var altfor få ansatte i forhold til elevantallet. Andre informanter skriver mye positivt, om personalet som omsorgsfulle personer som så elevene, dyktige lærere, god oppfølging og mange aktiviteter. "Lærerne var veldig kreative, fant på mye moro. Skoler i Norge framstår som kjedelige og fastlåste i sammenligning. Vi fikk også en positiv kontakt med kulturen og folket."

Tabell 7. Forhold til medelever og erting/mobbing

Spørsmålet "hvordan opplevde du forholdet til dine medelever?" hadde 5 svarkategorier: svært bra, ganske bra, bra, ganske dårlig og svært dårlig. Spørsmålet "ble du ertet eller mobbet av medelever hadde fem kategorier: aldri, noen få ganger, 1-3 ganger i måneden, en eller flere ganger i uka og husker ikke.

Forholdet til	Svært bra	Ganske bra	Bra	Ganske dårlig	Svært dårlig
medelever (N=199)	46.2 %	31.7 %	16.6 %	4.5 %	1.0 %

Ertet eller mobbet	Aldri	Noen få g.	1-3 g. i mnd.	En el. Fl. gng.	Uka	Husker ikke
(N=200)	46.2 %	31.7 %	16.6 %	6.5 %		1.0 %

Fire av fem bruker de to beste svarkategoriene svært bra eller ganske bra for å karakterisere forholdet til medelever. En av seks har krysset av på bra, mens en av tjue svarer at forholdet til medelever var svært dårlig eller ganske dårlig. Det er ingen forskjell på de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder antall som har opplevd forholdet til medelever negativt. Noen flere av de som bodde på internat har svart bra og noen færre har svart svært bra, mens like mange i begge grupper har svart ganske bra. Mens 6.5 % melder at de selv ble ertet eller mobbet minst en gang i uka, svarer vel 16.6 % at de så at medelever ble ertet/mobbet av andre elever minst en gang i uka. 7 % av de som bodde på internat svarte at de ble mobbet minst en gang i uka, mens 5.1 % av de som bodde hjemme ga dette svaret.

På bakgrunn av en spørreundersøkelse i grunnskolen i Norge i tidsrommet 1983-1984 fant Dan Olweus at 9 % av barna var utsatt for mobbing (Olweus, 1992). Å være mobbet blir i Olweus' undersøkelse forstått som et barn som "gjentatte ganger og over en viss tid" ble utsatt for negative handlinger fra andre. Det kan derfor være en viss forskjell på hvor ofte barna i Olweus' undersøkelse og i Normisjons undersøkelse opplevde mobbing. En betydelig del av informantene i Normisjons undersøkelse gikk på skolen i det tidsrommet Olweus' undersøkelse ble gjort, men Normisjons undersøkelse dekker et mye lengre tidsrom. Disse forskjellene mellom undersøkelsene gjør at en må være forsiktig med å dra konklusjoner. Imidlertid gir sammenligningen ikke grunnlag for å anta at det foregikk mer mobbing på Normisjons skoler enn i skoler i Norge på 80-tallet.

Oppsummering

Tre av fem svarer at de trivdes svært bra eller ganske bra på skolen, mens en av seks svarer at de trivdes dårlig eller ganske dårlig. En av fem svarer at de har trivdes bra. En sammenligning mellom de som har bodd på internat og de som har bodd hjemme, viser at de som har bodd hjemme, har trivdes betydelig bedre enn de som har bodd på internat. Noen opplyser at de trivdes godt på skolen, men ikke så bra på internatet.

Nesten 60 % karakteriserer forholdet til de ansatte som svært bra eller ganske bra, men kommentarer viser at forholdet kan ha variert mellom forskjellige ansatte og ulike perioder. Nesten 17 % svarer at forholdet var svært dårlig eller ganske dårlig. De som bodde hjemme, hadde et betydelig bedre forhold til ansatte enn de som bodde på internat. Når det gjelder forholdet til medelever, bruker fire av fem i den samla gruppa de to beste svarkategoriene (svært bra eller ganske bra) for å beskrive forholdet til medelever, mens en av seks svarer bra. En av tjue svarer at de hadde et svært dårlig eller ganske dårlig forhold til medelever. Når det gjelder forhold til medelever, svarte flere av de som bodde hjemme at forholdet var svært bra, mens flere av de som bodde på internat brukte kategorien bra. Ellers var det

ingen forskjeller på de to gruppene. 6.5 % av den samla gruppa rapporterer at de har blitt ertet eller mobbet minst en gang i uka, mens dette gjelder 7 % av de som bodde på internat og 5.1 % av de som bodde hjemme. En sammenligning med en undersøkelse på mobbing i norsk grunnskole på 80-tallet gir ikke grunnlag for å anta at det foregikk mer mobbing på Normisjons skoler enn i norsk skole.

4.2.2 Opplevelse av kristen trosformidling på skolen og forhold til kristen tro i dag.

Fordi undersøkelsen gjelder skoler drevet av en kristen misjonsorganisasjon, er det naturlig at formidlingen av den kristne tro ville stå sentralt og være av betydning både for elevenes egen utvikling av livssyn og selvbylde og for deres opplevelse av miljøet på skolen og internatet. Spørsmålene under dette temaet går på opplevelse av kristne innslag og den åndelige atmosfæren på skolen, samt gudsbilde og selvbylde. Spørreskjemaet har også et spørsmål om forhold til kristen tro i dag.

Tabell 8. Hvordan opplevde du de kristne innslagene i skolehverdagen og den åndelige atmosfæren på skolen?

(N=197) Spørsmålet om opplevelse av de kristne innslagene i skolehverdagen og den åndelige atmosfæren på skolen hadde 5 svaralternativer: svært positivt, overveiende positivt, greit, overveiende negativt og svært negativt.

I tillegg var det mulig å krysse av for "husker ikke".

Opplevelse	Personer	Prosent
Svært positivt	4	17.3 %
Overveiende positivt	49	24.9 %
Greit	87	44.2 %
Overveiende negativt	8	4.1 %
Svært negativt	7	3.6 %
Husker ikke	12	6.1 %

To av fem (42.2 %) opplyste at deres opplevelse var svært positiv eller overveiende positiv.

Positive kommentarer går for eksempel på at kristendommen var ekte og nær, at forkynnelsen overveiende var positiv, at barna var trygge i sin tro, eller at en opplevde respekt for at en trodde annerledes. Nær 8 % krysset av på svært negativt eller overveiende negativt. I de negative kommentarene er det nevnt at personalet kunne gi motstridende signaler, at de brukte Gud som makt, eller at forkynnelsen var skremmende. De som svarte "greit" på dette spørsmålet er omtrent like mange som de som brukte de to mest positive svarkategoriene. Kommentarer og svar på andre av spørsmålene om den kristne formidlingen viser at det blant de som svarte greit også er en god del negative opplevelser i forhold til de kristne innslagene og den åndelige atmosfæren.

Det er en del forskjell på svarene fra de som bodde på internat og de som bodde hjemme. Mens 38.4 % av de som bodde på internat brukte de to mest positive svarkategoriene, gjaldt dette 56.7 % av de som bodde hjemme. 8.9 % av de som bodde på internat brukte svarkategoriene overveiende negativt eller svært negativt, mens bare 2.7 % av de som bodde hjemme brukte disse kategoriene. I kommentarene til dette tema blir det nevnt at selve situasjonen de var i som barn i et fremmed land, virket negativt inn på opplevelsen av evangelisering.

Under spørsmålene som gikk på gudsbilde og selvbylde, var det listet opp henholdsvis 6 og 5 utsagn. Informantene var bedt om å svare om utsagnene stemte ved å krysse av på ja eller nei. I tillegg kunne en for utsagnene om gudsbilde

krysse av på "husker ikke" og for selvbilde på "vet ikke". For hele gruppa er det oppgitt både antall personer og deretter prosent i parentes, for de som bodde på internat og de som bodde hjemme, er bare prosenttallene tatt med.

Tabell 9. Gudsbilde (N varierer fra 190-192)

		Ja	Nei	Husker ikke
Gud/Jesus var glad i meg	Hele gruppa	131 (68.2 %)	12 (6.3 %)	48 (25 %)
	Internatboere	(64.9 %)	(7.9 %)	(26.5 %)
	Hjemmeboere	(83.8 %)	(0 %)	(16.2 %)
Gud/Jesus var omsorgsfull	Hele gruppa	131 (68.6 %)	14 (7.3 %)	46 (24.1 %)
	Internatboere	(64.2 %)	(9.3 %)	(26.5 %)
	Hjemmeboere	(88.9 %)	(0 %)	(11.1 %)
Gud/Jesus var fjern	Hele gruppa	14 (7.3 %)	131 (68.6 %)	45 (23.6 %)
	Internatboere	(7.9 %)	(65.6 %)	(25.8 %)
	Hjemmeboere	(5.6 %)	(83.3 %)	(11.1 %)
Gud/Jesus var mer opptatt av andre enn av meg	Hele gruppa	23 (12.1 %)	122 (64.2 %)	44 (23.2 %)
	Internatboere	(14.0 %)	(60.0 %)	(25.3 %)
	Hjemmeboere	(5.6 %)	(80.6 %)	(13.9 %)
Gud/Jesus var streng og dømmende	Hele gruppa	44 (23.2 %)	105 (55.3 %)	40 (21.1 %)
	Internatboere	(28.7 %)	(48.0 %)	(22.7 %)
	Hjemmeboere	(2.8 %)	(83.3 %)	(13.9 %)

Tabell 10. Selvbilde (N varierer fra 190-194)

		Ja	Nei	Husker ikke
Jeg følte meg verdifull	Hele gruppa	79 (41.6 %)	47 (24.7 %)	64 (33.7 %)
	Internatboere	(36.4 %)	(27.2 %)	(36.4 %)
	Hjemmeboere	(62.9 %)	(17.1 %)	(20 %)
Jeg følte mer trygghet	Hele gruppa	97 (50.0 %)	46 (23.7 %)	51 (26.3 %)
	Internatboere	(44.4 %)	(26.8 %)	(28.8 %)
	Hjemmeboere	(73.0 %)	(13.5 %)	(13.5 %)
Jeg følte meg mer engstelig og utrygg	Hele gruppa	10 (5.2 %)	141 (73.8 %)	40 (20.9 %)
	Internatboere	(6.6 %)	(69.1 %)	(24.3 %)
	Hjemmeboere	(0 %)	(91.7 %)	(8.3 %)
Jeg følte at jeg ikke var god nok	Hele gruppa	43 (22.5 %)	112 (58.6 %)	36 (18.8 %)
	Internatboere	(27.0 %)	(52.0 %)	(21.1 %)
	Hjemmeboere	(5.6 %)	(86.1 %)	(8.3 %)

Under temaet hvilket bilde av Gud og Jesus som ble formidlet på skolen, var hovedvekten av svarene positive når en ser på hele gruppa. Dette gjelder særlig de tre første utsagnene. Mellom 6.5 % og 7. % bruker de negative svarene på disse utsagnene. På de to siste utsagnene er det mange flere som svarer negativt.

Det er betydelig forskjell på svarene fra de som bodde på internat og de som bodde hjemme. De som bodde hjemme, har opplevd det gudsbilde som blei formidlet mer positivt enn de som bodde på internat.

Særlig stor er forskjellen i svar på det siste utsagnet "Gud/Jesus var streng og dømmende".

Svarene på spørsmålene om selvbilde er mindre positive enn de som gjelder gudsbilde. Under halvparten (41.6 %) svarte at den kristne påvirkningen på skolen hadde medvirket til at de følte seg verdifulle, bare halvparten følte mer trygghet, mens 22.5 % følte at de ikke var gode nok. Vel 5 % svarte at de ble mer engstelige av den kristne formidlingen. Svarene på utsagnene "Gud/Jesus angikk meg ikke" og "den hadde ingen innvirkning" er ikke tatt med i tabellene, da det kommer fram av kommentarene at svaralternativene på disse utsagnene lett kan mistolkes, og en derfor må regne med at svarene ikke er særlig pålitelige.

På alle utsagnene angående selvbilde svarer en betydelig lavere prosent av de som bodde på internat at den kristne påvirkningen hadde en positiv virkning. Forskjellene er i de fleste tilfeller større for selvbilde enn når det gjelder gudsbilde.

Oppsummering

To av fem opplevde de kristne innslagene og den åndelige atmosfæren svært positivt eller overveiende positivt.

Nesten 8 % opplevde innslagene svært negativt eller overveiende negativt, mens 44 % bruker svarkategorien "greit".

Hovedvekten av svarene var positive på de fleste utsagnene angående hvilket bilde av Gud og Jesus som ble formidlet på skolen. Betydelig flere informanter svarte negativt på de to siste utsagnene ("Gud/Jesus var mer opptatt av andre enn av meg" og "var streng og dømmende") enn på de andre. Det var en del flere negative svar når det gjaldt hvordan den kristne påvirkningen på skolen hadde innvirket på deres selvbilde. De som bodde på internat, rapporterer gjennomgående mer negative opplevelser enn de som bodde hjemme. Forskjellene er i de fleste tilfeller større når det gjelder selvbilde enn når det gjelder gudsbilde.

4.2.3 Omsorg og omsorgssvikt

Som beskrevet i metodekapitlet (kap. 3) er spørsmålene angående omsorg og omsorgssvikt utformet slik at de ikke skiller klart mellom skole og internat. Disse forholdene gjør sammenligninger mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme mer usikre. Bare prosenttall for hele gruppa er tatt med i tabellene, men betydelige forskjeller er nevnt i teksten.

Tabell 11. Omsorg fra skolens personale (N varierer fra 166-197. Hovedgrunnen til den store variasjonen er at en del spørsmål ikke var relevante for de som bodde hjemme)

Under avsnittet "I hvilken grad opplevde du å bli tatt vare på av skolens personale?" ble det spurt om forskjellige former for omsorg. Disse spørsmålene har alle 5 svaralternativer: ofte, av og til, sjelden, aldri og husker ikke. Noen spørsmål har i tillegg alternativet "alltid". Disse er i tabellen slått sammen med "ofte".

	Ofte	Av og til	Sjelden	Aldri	Husker ikke
Ble du trøstet når du gråt?	25.8 %	17.4 %	12.6 %	6.8 %	19.5 %
Opplevde du støtte og oppmuntring?	40.1 %	22.3 %	16.8 %	6.6 %	14.2 %
Opplevde du god fysisk kontakt fra ansatte, f. eks. i form av en klem el. å sitte på et fang?	14.3 %	19.9 %	23.5 %	27 %	15.3 %
Fikk du hjelp til vask og påkledning når du trengte det?	24.7 %	12.7 %	7.8 %	3.5 %	31.3 %
Følte du deg trygg på internatet?	80 %	8.2 %	5.3 %	1.8 %	4.7 %
Fikk du omsorg og stell når du var syk?	57.4 %	10.2 %	7.4 %	3.4 %	21.6 %
Hadde du voksne du følte du kunne snakke med når noe var vanskelig?	36 %	13.7 %	14.2 %	23.5 %	12.6 %

Over halvparten opplevde støtte eller oppmuntring ofte eller av og til, mens noe under halvparten like ofte opplevde å bli trøstet når de gråt. Det var færre som opplevde god fysisk kontakt, for eksempel en klem eller å sitte på et fang, eller hadde en voksen å snakke med når noe var vanskelig. I kommentarene uttrykker noen situasjonen slik: "Som barn og ungdom opplevde jeg svært sjelden at vi ble snakket med, bare til". "Vi fikk mat, klær og undervisning, men hadde en følelse av å være i veien, og at ingen voksne brydde seg." "Problemet var at små barn manglet voksne å snakke med som kunne følge dem tett opp bare fordi de er glad i dem." De fleste (80 %) følte seg alltid eller ofte trygge på internatet, mens 7.1% sjelden eller aldri følte seg trygge. Et betydelig antall har krysset av for "Husker ikke" på disse spørsmålene.

Det er store forskjeller mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder de to første spørsmålene. Halvparten av de hjemmeboende svarte at de ofte ble trøstet når de gråt, mot bare 20 % av de internatboende. 5.6 % av de som bodde hjemme, svarte at de sjelden eller aldri ble trøstet. Fire ganger så mange av de internatboende krysset av på disse svaralternativene. 74 % av de som bodde hjemme, svarte at de ofte opplevde støtte og oppmuntring, mens bare 33 % av de som bodde på internat svarte slik. 8 % av de som bodde hjemme, svarte at de sjelden eller aldri opplevde støtte og oppmuntring, mens hele 28 % av de som bodde på internat brukte disse svarkategoriene. Blant de som bodde hjemme, svarte 71 % at de ofte hadde voksne å snakke med når noe var vanskelig, mens bare 31.6 % av de som bodde på internat svarte dette. Bare 8.3 % av de som bodde hjemme svarte at de sjelden eller aldri hadde voksne å snakke med når noe var vanskelig, mens hele 42.6 % av de som bodde på internat, svarte slik.

Spørsmålet "Ble du trøstet når du gråt?" har et tillegg til de vanlige svaralternativene: "Ingen ansatte så at jeg gråt".

17.4 % har krysset av på det, og det er ikke så få kommentarer angående dette spørsmålet: "sluttet å gråte; det hadde ikke noen hensikt"; "jeg trodde ingen av de andre gråt, så jeg lot ingen se at jeg gråt"; "gråt bare under dyna"; "fikk inntrykk av at følelsene en hadde, var feil, så sluttet å vise følelser".

Når det gjelder spørsmålet "Fikk du hjelp til vask og påkledning når du trengte det?", indikerer kommentarer og avkryssninger at det kan være en betydelig unøyaktighet i svarene på dette spørsmålet. Det ser ut til at en del har vært usikre på om de skulle svare selv om de ikke har bodd på internat, og noen ser ut til å ha oversett begrensningen "når du trengte det", da de krysser av på at de aldri fikk hjelp og samtidig skriver at de ikke hadde bruk for det.

På spørsmålet "Fikk du omsorg og stell når du var syk?" svarer omtrent halvparten at de fikk slik omsorg alltid eller ofte. Men kommentarer og kryssjekking i forhold til hvem som bodde på internat indikerer at svarene på dette spørsmålet er vanskelige å tolke. Noen kommenterer at de ikke var syke mens de var på internatet, andre at de blei sendt til foreldrene når de var syke, og andre igjen bodde hjemme. Men noen nevner såre og vanskelige opplevelser i forbindelse med sykdom. Noen skriver at foreldre ikke ble informert eller blei nektet besøksrett ved sykdom eller sykehusopphold. En skriver "Jeg fikk nok nødvendig stell når jeg var syk, men ingen virkelig omsorg."

Tabell 12. Vanskelige eller krenkende opplevelser (N varierer fra 178 til 196. Se forklaring til tabell 11)

Under avsnittet "Vanskelige eller krenkende opplevelser" er det ni utsagn eller spørsmål. I tillegg til "husker ikke", var det fire avkryssningsalternativer for disse utsagnene: aldri, sjelden, av og til og ofte. Siste spørsmål har ikke svaralternativet "husker ikke", men har "alltid" i tillegg til "ofte". I tabellen er "alltid" og "ofte" slått sammen.

	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Husker ikke
Ble latterliggjort eller mobbet av ansatte	63.8 %	13.8 %	8.7 %	5.6 %	8.2 %
Ble tvunget til å spise	44.5 %	8.4 %	23.6 %	15.7 %	7.9 %
Fikk for lite mat	75.7 %	9.0 %	4.8 %	5.3 %	5.3 %
Fikk dårlig mat	50.8 %	20.1 %	16.9 %	6.9 %	5.3 %
Ble truet eller skremt av ansatte	62.2 %	13.8 %	14.8 %	2.0 %	7.1 %
Ble ydmyket av ansatte	58.2 %	16.8 %	11.2 %	7.1 %	6.6 %
Ble fysisk avstraffet/slått	88.7 %	5.1 %	3.1 %	0.5 %	2.6 %
Ble innestengt på rom som straff	73.5 %	6.1 %	9.7 %	1.5 %	9.2 %
Opplevde du at brev du skrev til dine foreldre ble sensurert?	59.0 %	3.4 %	8.4 %	27.5 %	

Tabell 13. Vanskelige/krenkende opplevelser, forskjeller på internat- og hjemmeboende

		Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Husker ikke
Ble latterliggjort eller mobbet av ansatte	Internatboende	57.7 %	15.4 %	10.9 %	7.1 %	9.0 %
	Hjemmeboende	88.9 %	8.3 %	0 %	0 %	2.8 %
Ble tvunget til å spise	Internatboende	39.5 %	5.7 %	7.4 %	19.1 %	8.3 %
	Hjemmeboende	73.2 %	16.7 %	3.3 %	0 %	6.7 %

(Forts. neste side)

		Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Husker ikke
Fikk for lite mat	Internatboende	71.2 %	10.3 %	5.8 %	6.4 %	6.4 %
	Hjemmeboende	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Fikk dårlig mat	Internatboende	46.8 %	21.2 %	18.6 %	8.3 %	5.1 %
	Hjemmeboende	75.9 %	13.8 %	6.9 %	0 %	3.4 %
Ble truet eller skremt av ansatte	Internatboende	55.4 %	15.3 %	18.5 %	2.5 %	8.3 %
	Hjemmeboende	88.6 %	8.6 %	0 %	0 %	2.9 %
Ble ydmyket av ansatte	Internatboende	51.0 %	18.5 %	14.0 %	8.9 %	7.6 %
	Hjemmeboende	88.6 %	8.6 %	0 %	0 %	2.9 %
Ble innestengt på rom som straff	Internatboende	67.5 %	7.6 %	12.1 %	1.9 %	10.8 %
	Hjemmeboende	97.1 %	0 %	0 %	0 %	2.9 %

Oversikten viser at ca. tre fjerdedeler av informantene aldri eller sjelden opplevde å bli latterliggjort, mobbet, truet eller ydmyket av ansatte. Det vil si at ca. en fjerdedel opplevde dette ofte eller av og til. I gruppen som svarte at de fikk for lite mat, er det svært få, mens noen flere fikk dårlig mat av og til eller ofte. De aller fleste ble aldri fysisk avstraffet eller slått, men 3.6 % opplevde dette av og til eller ofte. De tre sistnevnte utsagnene (om mat og avstraffelse) nevner ikke spesielt at det gjelder ansatte, og noen generelle kommentarer skaper litt usikkerhet på om også opplevelser utenom skole og internat kan være tatt med her.

Som tabellen viser, er det betydelige forskjeller mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme. En mye større andel av de som bodde på internat rapporterer vanskelige eller krenkende opplevelser.

På utsagnene om de hadde opplevd å bli latterliggjort eller mobbet av ansatte, truet eller skremt av ansatte, ydmyket av ansatte eller innestengt på rom som straff, hadde ingen av de som bodde hjemme krysset av for at de hadde opplevd noe av dette ofte eller av og til. Blant de som bodde på internat, har en betydelig prosent brukt disse svarkategoriene, fra 14 % på utsagnet "ble innestengt på rom som straff" til 21 % på utsagnet "ble truet eller skremt av ansatte". Det er også stor forskjell mellom de to gruppene når det gjelder hvor stor prosent som aldri har opplevd noe av det som er nevnt ovenfor. Størst er forskjellen når det gjelder opplevelsen av å bli ydmyket av ansatte. På utsagnet "ble fysisk avstraffet/slått" var det ingen forskjell, mens utsagnet om brevsensur er bare aktuelt for de som bodde på internat. Disse er ikke tatt med i tabellen.

En påfallende større prosent av de som bodde på internat har svart "husker ikke" på de fleste av disse spørsmålene. Nærmere 40 % krysser av på at de ble tvunget til å spise av og til eller ofte. Kommentarer indikerer at det kan være vanskelig å tolke svarene på dette punktet. Det ser ut til at der kan være tilfeller som har blitt opplevd som tvang der og da, men som en i ettertid tenker var nødvendig. "Jeg var mer interessert i fritidsaktiviteter enn å spise, så det var bra at noen satte meg ned ved bordet." Samtidig er der kommentarer som tyder på tilfeller der personalet viste lite innsikt eller hensyn når det gjaldt enkeltbarns behov og reaksjoner, for eksempel at en måtte spise opp alt på tallerkenen, uansett om en var mett eller ikke og uavhengig av dagsform. Når det gjelder innestengning som straff, må svarene i oversikten utdypes av kommentarene for å gi sakssvarende informasjon. Nærmere 80 % svarer at de sjelden eller aldri opplevde å bli innestengt.

Av kommentarer kommer det fram at i ett land var det i alle fall i en periode vanlig at elevene måtte ligge på rommet sitt som straff, uten å lese eller snakke med noen, og det kunne vare fra et par timer til hele ettermiddagen.

Noen krysser av på dette som innestengning, mens andre bare forteller om liggestraffen i en kommentar uten å krysse av for innestengning. Det samme gjelder spørsmålet om sensur av brev til foreldre. Flere skriver at lærer alltid leste brevene. Av disse har noen krysset av at der var sensur, mens andre har krysset av på at sensur ikke forekom.

Ellers forteller kommentarene til dette spørsmålet om at for noen foregikk brevskrivningen som en slags stilskriving i timen, at noen ble fortalt hva de skulle skrive, eller at de visste at de ikke skulle skrive noe som kunne bekymre foreldrene. Noen kommenterer at elevene lærte seg å skrive slikt som ble godtatt, og flere nevner at de begrenset seg til å skrive positive eller overfladiske brev.

For å få et mer helhetlig mål på hvor mange som har opplevd omsorgssvikt, er det foretatt en beregning der flere spørsmål er slått sammen og det er beregnet et felles mål for omsorgskvalitet. Spørsmålene som er inkludert er nr. 23, 24, 25, 29, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 samt gjennomsnittet av sp. 8 og 9, som går på hyppighet av foreldresamvær. Svarene har fått poeng fra 1-4, der 1 er den beste graden av omsorg. Punktene i spørsmål 8 og 9 er slått sammen og rekodet slik at de også får en poengsum fra 1-4, der 1 står for hyppigst foreldresamvær. ($6+7=1$; $4+5=2$; $3=3$; $1+2=4$). Poengsum 2.5 er satt som grense, slik at de som skårer 2.5 eller høyere, faller innenfor kategorien som har opplevd omsorgssvikt.

De som har unnlatt å svare på minst ett av spørsmålene som er inkludert, eller har svart "husker ikke" på minst ett spørsmål, blir automatisk utelatt fra analysene fordi de er avhengig av totalskåren. Det viste seg å være bare 91 personer som har brukt svaralternativene 1-4 på alle spørsmålene og dermed er inkludert i analysene. Nærmere halvparten av de som har bodd på internat er inkludert, mens mindre enn en tredjedel av de som har bodd hjemme har svart slik på alle spørsmålene at de kunne inkluderes. Av disse har 23 personer opplevd det som her er definert som omsorgssvikt, og som er basert på dagens normer og oppfatning. Dette tilsvarer 25.3 % av de 91 som er inkludert. Alle disse har bodd på internat. Fordi bare under halvparten av informantene kunne inkluderes i denne analysen, må en være svært forsiktig med å generalisere resultatene. Men den viser at av de 91 som er med, var det 23 personer som hadde opplevd omsorgssvikt, slik dette blir definert ovenfor.

Under dette tema tas også med en del kommentarer som ikke nødvendigvis er knyttet til konkrete spørsmål, men som gir viktig generell informasjon om opplevelsene på skole og internat. Flere nevner at de opplever et klart skille mellom internat og skole: opplevelsen av skolen var grei; det var internatet som var problemet. Flere fra India nevner at mens de opplevde for lite kontakt med skolens personale, kunne de få noe av dette behovet dekket av de ansatte blant de nasjonale, som de opplevde ga mye nærhet og varme. Flere fra India omtaler også en storesøster-ordning, der eldre jenter fikk ansvar for å hjelpe de yngre jentene med praktiske ting som vask, påkledning og stell av hår. Det blir nevnt at dette var godt for de yngste, men at det kunne bli altfor stort ansvar for "storesøstrene", som selv kunne være så unge som 12 år. Der er ingen tilsvarende kommentarer når det gjelder guttene.

Flere som ikke nødvendigvis rapporterer alvorlige negative opplevelser, kommenterer savnet etter foreldrene og ensomhetsfølelsen. En beskrivelse av internatet er at det var "et kaldt hjem". Det blir nevnt at mangelen på nærhet til personale ikke nødvendigvis skyldtes noe galt fra personalets side, men selve situasjonen.

Hvordan informantene har opplevd forholdet til de nasjonale og deres kultur, har tydeligvis variert sterkt. Flere skriver om isolasjonen på skoletomta, og at de voksne trodde at internatskolebarna dermed skulle bli norske, men at det som

skjedde, bare var at de ble isolert. Andre skriver om nærheten og kjennskapet til menneskene og kulturen i landet som noen av de særlig positive opplevelsene ved å vokse opp i utlandet. Også sterke positive kommentarer blir gitt om tiden på internatet. Det kan gå på opplevelse av nærhet, respekt og takknemlighet overfor personale eller det gode fellesskapet med medelever. Flere nevner oppveksten i utlandet som en ressurs, og at oppholdet var en berikelse en ikke ville vært foruten. Temaer som går igjen på den negative siden, er atskillelsen fra foreldrene og de mange flytt- ingene. Noen skriver at de ikke vågde slippe gleden løs når de var sammen med foreldrene fordi de visste at de snart skulle skilles igjen. Der er beskrivelser av ensomheten på internatet og savnet av foreldrene. Flere forteller om regler som ikke tillot foreldrene å besøke barna sine på internatet. Telefonsamtaler ser ikke ut til å ha vært vanlig eller en mu- lighet for mange av disse. For en del var reglene slik at barn og foreldre ikke hadde lov å ha telefonkontakt. Kommunikasjonen foregikk gjennom brev, og som nevnt opplevde mange at disse ble sensurert eller i alle fall lest av ansatte. Noen skriver at da de skulle hjem til Norge, kjente de i grunnen ikke foreldrene. De kunne ha vanskelig for å be foreldrene om noe eller snakke med dem om problemer med å komme hjem. En del beskriver hvordan internat- oppholdet har gjort forholdet til foreldrene mer komplisert i ettertid. Det er flere som beskriver hvordan foreldrene på tross av en vanskelig situasjon arbeidet for å være nære foreldre den tiden de hadde sammen. Noen nevner også at foreldrene prøvde å få endret på strikte regler uten å lykkes.

Oppsummering

Over halvparten opplevde støtte eller oppmuntring ofte eller av og til, mens en av fem opplevde dette sjelden eller aldri. Noe under halvparten opplevde ofte eller av og til å bli trøstet når de gråt, mens en av fire sjelden eller aldri opp- levde slik trøst. Atskillig færre opplevde god fysisk kontakt eller å ha en voksen å snakke med når noe var vanskelig. De aller fleste følte seg for det meste trygge på internatet, men 7 % opplevde dette sjelden eller aldri. Det er store for- skjeller mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder spørsmålene om de ble trøstet når de gråt, opplevde støtte og oppmuntring eller opplevde god fysisk kontakt fra de ansatte. De som bodde på internat opplevde dette mye sjeldnere.

Ca. tre fjerdedeler opplevde aldri eller sjelden å bli latterliggjort, mobbet, truet eller ydmyket av ansatte, mens en fjerdedel opplevde dette av og til. En av ti opplevde av og til eller ofte å få for lite mat, mens tre fjerdedeler aldri opp- levde dette. 89 % opplevde aldri å bli fysisk avstraffet eller slått, mens 3.6 % opplevde dette av og til eller ofte.

Ganske mange opplevde sensur av brev de skrev til foreldrene og å bli innestengt eller å måtte ligge i senga som straff. Kommentarer gir uttrykk for mye ensomhet og savn, men også mange verdifulle og berikende opplevelser på skole og internat. Mange flere av de som bodde på internat rapporterte at de hadde opplevd vanskelige eller krenkende opp- levelser.

Forskjellen var aller størst når det gjaldt utsagnet "ble ydmyket av ansatte", der 23 % av de som bodde på internat, svarte at de hadde opplevd dette av og til eller ofte, mens ingen av de som bodde hjemme, brukte disse svarkatego- riene.

4.2.4 Andre vanskelige opplevelser i internatlivet

I kommentarene kommer det fram en del vanskelige opplevelser som det ikke er direkte spurt etter i spørreskjemaet. Her tas det med en del fra kommentarene når det gjelder pubertet og seksualitet, samt måten søsken av ulikt kjønn ble skilt fra hverandre på.

Pubertet og seksualitet

Flere gir uttrykk for vanskelige opplevelser fra pubertetstid på internatet. Fra ett land fortelles det at jentene ikke fikk noen informasjon om menstruasjon på forhånd. Når de fikk mens, opplevde de ydmykende rutiner for utlevering av bind. Jenter kunne oppleve at de fikk formidlet et negativt kroppsbilde fra skolens side.

Kommentarene kommer inn på mangelen på seksualundervisning og liten forståelse for tenåringer blant ansatte.

En kunne oppleve at det var ulovlig å vise at en var forelsket. Det kunne være svært strenge regler for å unngå nærhet mellom jentene på internatet og deres nasjonale guttevenner. Men elevene kom i puberteten, og flere skriver om seksuell eksperimentering mellom elevene. Det blir nevnt at gutter og jenter søkte sammen i hverandres senger også som trøst fordi de var så alene og savnet foreldrene.

Av kommentarene framgår det at for noen gikk den seksuelle eksperimenteringen lenger enn de skulle ha ønsket, og at noen kan ha følt dette vanskelig i ettertid.

Søskensplittelse

Flere kommentarer nevner at søsken av forskjellig kjønn måtte bo atskilt fra hverandre, og at det var strenge regler for samkvem. Det ser ut til at for noen betydde dette at de var atskilt på forskjellige rom som de ikke kunne besøke, i alle fall ikke om kvelden, mens det for andre innebar at de bodde i forskjellige bygninger. Flere skriver om hvor vondt denne atskillelsen opplevdes. Det blir nevnt at de skrev lapper som medelever overleverte til yngre søsken for å trøste dem når de lengtet hjem.

4.2.5 Seksuelle krenkelser

18 personer rapporterer at de har vært utsatt for seksuelle krenkelser mens de gikk på misjonens skole.

Dette er 9.1% av de som svarte på dette spørsmålet (197), 12.1 % av kvinnene og 4.2 % av mennene. Da er ikke bare hendelser på skolens område eller under aktiviteter i regi av skolen med, men alle krenkelser som er rapportert mens de var i misjonslandet i skolealder, også slike som har skjedd i ferier eller fritid. Det er rapportert seksuelle krenkelser i India, Nepal og Ecuador. Oppgitte krenkere omfatter både misjonærer, nasjonale og medelever. Av dem som har svart at de er blitt utsatt for seksuelle krenkelser, er en sjettedel menn. Halvparten av de som oppgir at de har blitt utsatt for seksuelle krenkelser, rapporterer berøring av genitalia (inkludert samleie eller samleielignende handlinger). Det vil si at 4.6 % av informantene har opplevd denne typen krenkelser. 55.6 % av dem som har opplevd denne typen krenkelser, har opplevd det mer enn en gang.

4.1 % av informantene rapporterte krenkelser som å bli tittet på når de var avkledd, blotting, uønsket kyssing og lignende; 62,5% av disse opplevde slike hendelser gjentatte ganger. Tre av dem som rapporterer krenkelser, har opplevd dette fra mer enn en krenker. En oppga ikke type krenkelser. Noen få nevner opplevelser som er så uklart beskrevet at det er usikkert hvordan de skal forstås. I slike tilfeller er de likevel regnet som krenkelser hvis personen har svart "ja" på spørsmålet om vedkommende har opplevd seksuelle krenkelser, men er ikke tatt med dersom vedkommende har svart "nei". To personer svarer "husker ikke".

15 personer svarer at de visste om eller senere har fått vite om andre på sin skole som ble utsatt for slike krenkelser.

I noen få tilfeller viser kommentarene at dette dreier seg om krenkelser som andre informanter har rapportert.

I de fleste tilfellene vet vi imidlertid ikke om det gjelder krenkelser i tillegg til de som er rapportert, noe som ville føre til høyere antall. De ovennevnte forhold kan ha ført til at antallet krenkelser er høyere enn det som kommer fram.

I Folkehelsa sin undersøkelse av seksuelle overgrep mot barn fra 1994, rapporterte 31 % av kvinnene og 16 % av mennene at de hadde opplevd en eller flere hendelser listet som overgrep før fylte 18 år. 13 % blant kvinner og 7 % blant menn rapporterte å ha opplevd overgrep hvor berøring av genitalia var involvert. Både når det gjelder den totale prosenten og prosent "alvorlige overgrep" (berøring av genitalia) ligger Folkehelsa sin undersøkelse betydelig høyere enn i Normisjons undersøkelse. Det må tas i betraktning at Folkehelsas studie inkluderer hele barndommen fram til fylte 18 år, mens Normisjons undersøkelse gjelder en kortere del av barndommen, den tiden de var elever ved misjonens skoler. Hvor langt dette tidsrommet har vært, varierer fra person til person. Denne forskjellen tilsier at prosenten som har opplevd krenkelser ville bli høyere i Folkehelsa sin undersøkelse. Men prosenten i Normisjons undersøkelse er såpass mye lavere at resultatene i hvert fall ikke gir grunnlag for å regne med økt risiko for seksuelle krenkelser blant de som har gått på misjonens skoler. Samtidig er det så mange usikkerhetsmomenter at en heller ikke bør ta resultatene som indikasjon på det motsatte. En bør også ta i betraktning at de fleste av barna som gikk på Normisjons skoler bodde atskilt fra foreldrene, noe som gjorde at de som ble krenket, var enda mer alene med sine vonde opplevelser.

Antallet personer som rapporterer seksuelle krenkelser, er så lavt at det er begrenset hvordan det kan brukes i statistiske analyser. Når en ser på hva de som har rapportert krenkelser, har svart på andre spørsmål, går det likevel an å få et visst inntrykk av både hvordan de hadde det i oppveksten, og hvordan livssituasjonen er i dag. Nedenfor er det også gjort en del sammenligninger med totalgruppa.

14 av de 18 eller 77.8 % begynte på misjonens skole før de var ni år. Den tilsvarende prosenten i totalgruppa er 67 %. 83.3 % gikk på misjonens skole i 4 år eller mer, og halvparten bodde på internat i mer enn 4 år. De tilsvarende andelene for totalgruppa er ca. 46 % og 22.6 %. Av de som rapporterte seksuelle krenkelser, var det 47 % som møtte foreldrene bare opp til 2 ganger i året, mens de i totalgruppa utgjør bare 30 %.

61 % av de som rapporterer å ha opplevd seksuelle krenkelser, brukte de to svarkategoriene ganske problematisk eller svært problematisk for å beskrive hvordan det var å komme tilbake til Norge for godt, mens 37 % av totalgruppa bruker disse svarkategoriene. Når det gjelder helse, svarer 83.3 % av de som rapporterer seksuelle krenkelser, at de har hatt psykiske problemer, og 33.3 % svarer at de har en god del, mange eller svært mange/alvorlige fysiske helseplager. De tilsvarende prosenttallene for totalgruppa er 36 % og 18.3 %. Det er forventet at de krenkede ligger høyere på helseplager, da seksuelle krenkelser gir økt risiko for både psykiske og fysiske helseproblemer (Kirkengen, 2005). Nesten alle de som har krysset av for at de har opplevd krenkelser, har tatt høyskoleutdanning. Hele sju personer har en utdanning på 18 år eller mer, noe som prosentvis er litt i overkant av totalgruppa.

Oppsummering

Litt over 9 % av informantene rapporterer at de har vært utsatt for seksuelle krenkelser, 12.1 % av kvinnene og 4.2 % av mennene. 4.6 % av informantene har opplevd seksuelle krenkelser som omfatter berøring av genitalia (inkludert samleie eller samleielignende handlinger). Når en tar i betraktning de usikkerhetsmomenter som finnes i rapporteringen og forskjeller i Normisjons undersøkelse og andre undersøkelser som er relevante å sammenligne med, gir resultatene verken grunnlag for å anta at det er større eller mindre risiko for seksuelle krenkelser ved å ha gått på Normisjons utenlandsskoler. De som rapporterer at de har vært utsatt for seksuelle krenkelser, rapporterer betydelig dårligere helse enn de øvrige, men har gjennomført minst like høy utdannelse.

4.3 Retur til Norge

Det var stilt ett spørsmål om dette tema: "Hvordan var det å komme til Norge da du kom tilbake for godt?" Spørsmålet hadde fire svaralternativer: uproblematisk, litt problematisk, ganske problematisk, svært problematisk.

Nesten 37 % av informantene rapporterer at det var ganske problematisk eller svært problematisk da de kom tilbake til Norge for godt. Svarene viser ingen signifikant forskjell mellom menn og kvinner. En multibel lineær regresjonsanalyse ble foretatt for å se på om alder da en begynte på misjonens skole og antall år ved skolen kunne forklare eventuelle problemer da de kom tilbake til Norge. Det var ingen indikasjon på sammenheng mellom alder da de begynte på misjonens skole og problemer ved retur. Det var en signifikant sammenheng mellom skolelengde og problemer ved retur. Denne sammenhengen er imidlertid for liten til at den kan forklare problemene disse personene opplevde da de kom tilbake til Norge. Det er forventet at det blir mer problematisk å komme tilbake når en har vært lengre borte. Men når bare en så liten del statistisk sett kan forklares ved antall år på misjonens skole, betyr det at mesteparten av problemene (85 %) ved returen til Norge må forklares ut fra andre sammenhenger, som vi ikke har oversikt over.

Et gjennomgangstema i kommentarene til dette spørsmålet, er at det var problematisk fordi de ikke kjente til kodene i det norske samfunnet eller den norske ungdomskulturen. Det blir nevnt som viktig å komme til et kjent sted i Norge, og å holde kontakten med vennene fra internattiden. Kommentarene indikerer at det var ekstra vanskelig å komme tilbake som tenåring. Flere nevner at det var få som var interessert i å høre om deres opplevelser og erfaringer fra et annet land. Uttrykket "stille sorg" blir brukt om hvordan en hadde det etter hjemkomst. I boka "Hvor er hjemme?" (Pollock & van Reken, 2003) blir det understreket at de fleste TKB-ere bærer på mye uforløst sorg, og at det er viktig å få bearbeidet den. Noen av informantene nevner at deres familie hadde veldig dårlig råd da de kom til Norge, og at dette forsterket tilpasningsvanskene. Flere kommenterer at de ikke følte at de kjente foreldrene sine på grunn av tiden på internatet. Derfor var det vanskelig å spørre dem om hjelp i denne vanskelige overgangstiden. Et gjennomgangstema er at de følte at de var for lite forberedt på det som møtte dem, og at de fikk for lite hjelp til å takle overgangen. "For meg var det ikke internatlivet men problemene ved hjemkomsten og etableringen i Norge som har vært traumatisk."

Oppsummering

Nærmere 40 % av informantene har opplevd det ganske problematisk eller svært problematisk å komme tilbake til Norge. Kommentarene viser at et hovedproblem var mangel på kjennskap til de sosiale kodene. Mange følte at de ikke hadde blitt godt nok forberedt på å komme tilbake, og at de fikk for lite hjelp og oppfølging i overgangsfasen.

4.4 Forhold til familie i dag

Et viktig og vanskelig område når det gjelder personer som har bodd på internat, er atskillelsen fra foreldrene. Når vi i denne undersøkelsen har spurt om forhold til familie i dag, er det ikke minst for å se om det er noen sammenheng mellom forhold til familie og oppholdet på internat. Det viser seg at det er ingen statistisk signifikant forskjell på forholdet til foreldrene for de som har bodd på internat og de som ikke har gjort det, og heller ikke mellom de som har bodd mange år på internat og de som hadde kortere opphold. Resultatene gir derfor ikke grunnlag for å si at det er en sammenheng mellom internatopphold og forhold til foreldre. Heller ikke mellom forholdet til ektefelle/samboer og internatopphold er det indikasjon på sammenheng.

Disse analysene gir altså ikke grunnlag for å si noe om sammenhenger mellom internatopphold og forhold til familie. Det betyr ikke at internatopphold ikke har betydning for forholdet til familie. En spørreundersøkelse fanger bare opp noen få faktorer i slike sammenhenger. I kommentarene beskriver en del av informantene aspekter som har med internatlivet og forhold til familie å gjøre. Det blir nevnt at forholdet til foreldre ikke ble et barn-voksen-forhold men alltid voksen-til-voksenkontakt på grunn av internatskoletiden. Det kunne være vanskelig å få et åpent forhold til foreldrene. Den korte tiden de var sammen, prøvde de å være positive. Det kunne bli et press på barna for å være sterke og flinke og ikke vise hvor vondt det var å skulle skilles fra foreldrene. Kommentarene beskriver savn, ensomhet og "kronisk hjemlengsel" som fortsatt "sitter limt i kroppen".

Noen skriver også at tiden på internatet har preget dem på en måte som har hatt negativ innvirkning i forhold til ektefelle og/eller barn, eller at utenlandserfaringene har vært medvirkende til at de ikke har gått inn i et intimt forhold men har forblitt enslige. På den andre siden er der kommentarer som går på at utenlandsoppholdet har gitt større forståelse både overfor egne barn og for andre mennesker.

4.5 Livssituasjon i dag

Informasjonen fra kapitlet om livssituasjon i dag i spørreskjemaet gir mulighet til å se på sammenhenger mellom oppvekstvilkår og hvordan personene har det nå. Den kan også brukes til å sammenlikne livssituasjonen til de tidligere elevene ved Normisjons skoler med livssituasjonen i den generelle befolkning i Norge. I tabellene er det tatt med resultater fra tre sammenlignbare undersøkelser: HUNT-undersøkelsen, Folkehelsas undersøkelse 1994 og Levekårsundersøkelsen 2005. Fordi det kan være forskjeller mellom kjønnene, og andel kvinner og menn kan variere i de forskjellige analysene, er resultatene oppgitt for hvert kjønn.

Avsnittet begynner med fire spørsmål som går på om personen føler seg opplagt/sliten, ensom, har søvnproblemer og/eller er glad/nedstemt.

Tabell 14. Hvordan har du det i dag?

Prosenttallene for kvinner står øverst, for menn nederst. For kvinner: N=122-123, for menn: N=74. Til sammenligning er prosenttallene fra HUNT-undersøkelsen oppført i parentes nedenfor. HUNT står for Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag. HUNT1 ble gjennomført 1984-86, og HUNT2 1995-97. Resultatene for spørsmålet om søvnproblemer er fra HUNT 1, resten fra HUNT 2. Resultatene er gjort tilgjengelige av Kristian Tambs ved Folkehelseinstituttet. Svarkategoriene varierer noe fra Normisjons undersøkelse, og dette innebærer en viss usikkerhet når det gjelder gyldigheten av sammenligningene.

I HUNT-undersøkelsen: for kvinner: N= 25225-30646; for menn: N=23165-27851.

	Meget opplagt	Ganske opplagt	Både óg	Trøtt og sliten
Føler du deg stort sett opplagt, eller trøtt og sliten?	K 19.7 %	28.7 %	36.1 %	15.6 %
	M 36.5 %	37.8 %	18.9 %	6.8 %
	(K 18.5 %)	(29.5 %)	(36.8 %)	(15.1 %)
	(M 28.2 %)	(32.0 %)	(29.6 %)	(10.1 %)

(Forts. neste side)

		Nesten aldri	Av og til	Ofte	Meget ofte
Hender det ofte at du føler deg ensom?	K	43.1 %	43.1 %	11.4 %	2.4 %
	M	66.2 %	25.7 %	5.4 %	2.7 %
	(K	78.9 %)	(15.2 %)	(4.0 %)	(1.4 %)
	(M	83.3 %)	(12.2 %)	(3.0 %)	(1.1 %)

		Nesten aldri	Av og til	Ofte	hver natt
Har du i løpet av siste måned hatt innsovnings- eller søvnproblemer?	K	57.7 %	22.8 %	13.8 %	5.7 %
	M	75.7 %	14.9 %	4.1 %	5.4 %
	(K	56.9 %)	(34.2 %)	(5.4 %)	(3.4 %)
	(M	69.0 %)	(26.4 %)	(3.0 %)	(1.6 %)

		Glad	Nokså glad	Både og	Nokså nedstemt	Nedstemt
Er du vanligvis glad eller nedstemt?	K	27.6 %	37.4 %	30.1 %	4.9 %	0 %
	M	47.3 %	32.4 %	16.2 %	4.1 %	0 %
	(K	50.0 %)	(25.3 %)	(21,0 %)	(2.2 %)	(1.6 %)
	(M	52.1 %)	(27.3 %)	(17.2 %)	(1.9 %)	(1.5 %)

Større prosent av kvinnene enn av mennene følte seg trøtt og sliten og mindre prosent av kvinnene følte seg meget opplagt. Prosentvis flere kvinner følte seg ensom av og til eller ofte. Slår en sammen de som nesten aldri eller bare av og til følte seg ensom, blir det mindre forskjell mellom resultatene for kvinner og menn. En betydelig høyere andel av mennene enn av kvinnene har nesten aldri søvnproblemer, og en mye høyere andel av mennene følte seg glad. Praktisk talt like stor andel av menn og kvinner følte seg nokså nedstemt, mens ingen har krysset av på at de følte seg nedstemt. Det er gjennomgående ikke betydelige forskjeller mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder svarene på disse spørsmålene.

Det er totalt sett ikke særlig store forskjeller mellom informantene i Normisjons undersøkelse og HUNT-undersøkelsen. I HUNT-undersøkelsen er det litt færre som føler seg ensomme og litt flere som vanligvis er glade.

I neste avsnitt blir de bedt om å svare på om de har opplevd ulike problemer i løpet av de siste 14 dagene. Dette går på om de har følt seg redd, urolig, nedfor, følt håpløshet, bekymret seg eller hatt suicidal tanker. Svaralternativene er nei, litt, en del og mye.

Tabell 15 . Psykisk helse de siste 14 dagene

Prosenttallene for kvinner står øverst, for menn nederst. For kvinner: N=122-123, for menn: N=72. Til sammenligning er prosenttallene fra Folkehelsas undersøkelse på seksuelle overgrep, (Tambs,1994), oppført i parentes nedenfor. Disse resultatene er gjort tilgjengelige av Kristian Tambs ved Folkehelseinstituttet. Aldersgruppe 18-60 år. Spørsmål og svarkategorier avviker noe i forhold til Normisjons undersøkelse, og det må tas i betraktning at dette innebærer usikkerhet når det gjelder sammenligningsverdien. I Folkehelsa sin undersøkelse, for kvinner: N= 933-974, for menn: N=664-678.

	Nei	Litt	En del	Mye
Følt deg redd eller engstelig	K 65.0 %	26.0 %	8.9 %	0 %
	M 77.8 %	16.7 %	5.6 %	0 %
	(K 82.2 %)	(14.4 %)	(1.8 %)	(1.6 %)
	(M 92.0 %)	(6.2 %)	(1.1 %)	(0.8 %)
Følt deg anspent eller urolig	K 33.3 %	47.2 %	13.8 %	5.7 %
	M 50.0 %	43.1 %	5.6 %	1.4 %
	(K 60.6 %)	(32.5 %)	(4.3 %)	(2.7 %)
	(M 72.0 %)	(23.6 %)	(3.1 %)	(1.3 %)
Følt håpløshet med tanke på fremtiden	K 54.9 %	31.1 %	11.5 %	2.5 %
	M 66.7 %	23.6 %	8.3 %	1.4 %
	(K 66.3 %)	(24.4 %)	(6.5 %)	(2.8 %)
	(M 72.5 %)	(20.0 %)	(5.2 %)	(2.4 %)
Følt deg nedfor eller trist	K 34.1 %	48.0 %	12.2 %	5.7 %
	M 55.6 %	34.7 %	9.7 %	0 %
	(K 59.9 %)	(32.0 %)	(5.8 %)	(2.4 %)
	(M 74.6 %)	(20.9 %)	(3.7 %)	(0.7 %)
Bekymret deg mye om forskjellig ting	K 23.0 %	48.4 %	20.5 %	8.2 %
	M 43.1 %	37.5 %	16.7 %	2.8 %
	(K 48.8 %)	(39.2 %)	(9.4 %)	(2.6 %)
	(M 61.3 %)	(31.2 %)	(6.1 %)	(1.5 %)

Når det gjelder kvinnene, er det mellom 80 % og 90 % som svarer "nei" eller "litt" når det gjelder om de har følt seg redd/engstelig, anspent/urolig eller nedfor/trist de siste 14 dagene. En noe lavere prosent av kvinnene bruker disse svarkategoriene på det siste utsagnet om bekymring, mens en høyere andel bruker svarkategorien "mye" for dette utsagnet. Blant mennene er det gjennomgående flere som bruker de to svarkategoriene "nei" eller "litt". Det er lavere andel av mennene enn av kvinnene som bruker svarkategorien "mye", bortsett fra på det første spørsmålet (redd eller engstelig), der verken menn eller kvinner svarer "mye". Disse svarprosentene indikerer at mennene har hatt det bedre psykisk de siste fjorten dagene enn kvinnene.

Det er generelt sett ikke store forskjeller mellom de som har bodd på internat og de som har bodd hjemme når det gjelder svarene på disse spørsmålene. I Folkehelsas undersøkelse rapporterer både menn og kvinner gjennomgående mindre psykiske plager enn i Normisjons undersøkelse.

På spørsmålet "har du noen gang hatt psykiske problemer, for eksempel dårlige nerver og depresjon?" var det tre svaralternativ: 1) Nei, svært lite, 2) Ja, men har aldri fått behandling; 3) Ja, og jeg får/har fått behandling. Nedenfor gjengis

resultatene fordelt etter kjønn. Svar to og tre er slått sammen til ett, slik at en får et "ja-svar" og et "nei-svar".

I Folkehelsas undersøkelse krysset informantene av bare dersom de hadde hatt problemer. Der var fire avkrysningsalternativer, ett for de som ikke hadde fått behandling og tre for ulike former for behandling. Disse er i oversikten nedenfor slått sammen, slik at en får samlet oversikt over hvor store prosentandeler av menn og kvinner som har/har hatt psykiske problemer. Resultatene fra Folkehelsas undersøkelse er satt i parentes under resultatene fra Normisjons undersøkelse.

Tabell 16 . Psykiske problemer

Når det gjelder om de noen gang har hatt psykiske problemer, er det tre svaralternativer: 1) nei, svært lite; 2) ja, men har aldri fått behandling og 3) ja, og jeg har fått behandling.

I tabellen nedenfor er svar 2) og 3) slått sammen.

Normisjons undersøkelse: for kvinner: N=121; for menn: N=73. Folkehelsas undersøkelse (har bare avkryssning hvis de har hatt problemer): for kvinner: N=1067, for menn: N=767.

	Kvinner	Menn
Nei	56.2 %	71.2 %
Ja	43.8 %	28.8 %
Folkehelsa	(27.6 %)	(15.9 %)

Det er en betydelig større prosent kvinner enn menn som rapporterer at de har hatt psykiske problemer. En mye større prosent av informantene i Normisjons undersøkelse rapporterer psykiske problemer enn i Folkehelsas undersøkelse.

Dette gjelder både kvinner og menn. Blant som har bodd på internat, rapporterer flere at de har hatt psykiske problemer. Mens 25.6% av de som bodde hjemme (samlet for kvinner og menn), svarer ja på spørsmålet om de noen gang har hatt psykiske problemer, svarer hele 40.1% av de som har bodd på internat ja på dette spørsmålet.

På spørsmålet om den fysiske helsa, er det fem svaralternativer: Jeg har 1) ingen, 2) få, 3) en god del, 4) mange, 5) svært mange/alvorlige helseplager. 82 % av informantene svarte at de har i dag ingen eller få fysiske helseplager, 12 % svarer at de har en god del plager, mens 6 % rapporterer mange eller svært mange/alvorlige plager. Det er ingen forskjell på de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder fysiske helseplager.

Som flere har nevnt i kommentarer, er det ikke opplagt at de forskjellige problemene og helseplagene har sammenheng med oppveksten i utlandet. Noen nevner andre konkrete årsaker til deres problemer eller helseplager. Der er også et spørsmål der informantene har anledning til å krysse av i hvor stor grad de opplever at problemer tidligere eller på nåværende tidspunkt har sammenheng med deres utenlandsoppvekst. Ca. 61 % prosent svarer nei eller i liten grad, mens ca. 35 % mener problemene i noen grad eller i stor grad har med deres oppvekst utenlands å gjøre. I kommentarene blir det nevnt at internatskole for et barn i sjuårsalderen har satt sine spor, at en kjenner på frykt for å bli forlatt eller strever med dårlig selvtillit og følelsen av aldri å være bra nok. Noen nevner psykiske problemer som depresjon eller spiseforstyrrelse. Flere skriver at problemene med å komme tilbake til Norge igjen fortsatt preger dem. Opplevelse av sorg blir nevnt, eller det kan uttrykkes slik: "der er en tristhet i bunnen". Sammenligningene med andre undersøkelser når det gjelder psykisk helse inneholder mange usikkerhetsmomenter og er ikke entydige. I alle fall viser resultatene at voksne TKB-ere har en del psykiske helseproblemer, og det kan hende at de plages litt mer av slike problemer enn gjennomsnittsbefolkningen i landet.

Der er også et avsnitt som spør etter hvor fornøyde de er med livet. Under dette avsnittet er det fem utsagn: "På de fleste områder er livet mitt nær idealet mitt"; "Livsbetingelsene mine er svært gode"; "Jeg er fornøyd med livet mitt"; "Så langt har jeg oppnådd det som er viktig for meg i livet"; "Hadde jeg kunnet levd på nytt, ville jeg nesten ikke forandre noe." Der er fem svaralternativer: helt enig, litt enig, verken enig eller uenig, litt uenig, helt uenig.

Tabell 17. Hvor fornøyd er du med livet? (N varierer fra 196-198).

I parentes under er gjengitt resultat fra Levekårsundersøkelsen 2005. (N=4969) (internett Statistisk Sentralbyrå)

	Helt enig	Litt enig	Enig el. uenig	Litt uenig	Helt uenig
På de fleste måter er livet mitt nær idealet mitt	26.9 % (48.3 %)	36.5 % (24.1 %)	21.8 % (12.8 %)	9.6 % (6.5 %)	5.1 % (6.2 %)
Livsbetingelsene mine er svært gode	52.0 % (66 %)	28.6 % (17.4 %)	11.2 % (7.7 %)	7.7 % (4.1 %)	0.5 % (3.3 %)
Jeg er fornøyd med livet mitt	46.0 % (70.6 %)	31.3 % (14.6 %)	12.1 % (5.8 %)	9.1 % (5.0 %)	1.5 % (2.9 %)
Så langt har jeg oppnådd det som er viktig for meg i livet	33.5 % (55.3 %)	37.6 % (22.1 %)	15.2 % (10.1 %)	12.2 % (6.2 %)	1.5 % (4.6 %)
Hadde jeg kunnet levd på nytt, ville jeg nesten ikke forandret noe	21.3 % (38 %)	27.9 % (21.6 %)	17.8 % (12.8 %)	22.8 % (12.1 %)	9.6 % (10.5 %)

Over halvparten synes de har svært gode livsbetingelser, mens noe under halvparten er fornøyd med livet.

En tredjedel føler de har oppnådd det som er viktig for dem. Litt over en fjerdedel opplever at livet på de fleste måter er nær deres ideal, mens litt over en femtedel ikke ville ha forandret på noe viss de kunne levd om igjen. Levekårsundersøkelsen 2005 (LKU) bruker de samme spørsmålene, men under de bekreftende svaralternativene har LKU både helt enig, enig og litt enig. På den avkreftende siden har de bare to alternativer: litt uenig og uenig. For å kunne sammenligne resultatene, er de to svarene enig og helt enig i LKU blitt sammenslått, slik at svarkategoriene i de to undersøkelsene samsvarer bedre. Svaralternativet uenig i LKU blir regnet som tilsvarende alternativet helt uenig i Normisjonsundersøkelse (NM).

Alle svarene som går på at en er fornøyd med livet, ligger høyere i LKUs enn i NMs undersøkelse. Forskjellen mellom de to gruppene er størst når det gjelder utsagnet "Hadde jeg kunnet levd på nytt, ville jeg nesten ikke forandre noe."

Dette gjelder både de som har svart bekreftende og avkreftende. Det er betydelig flere VTKBere som gir uttrykk for at de ikke kan si seg enig i at de ikke ville ha forandret på noe hvis de kunne levd på nytt.

Det er gjennomgående ikke store forskjeller på svarene til de som bodde på internat og de som bodde hjemme, men svarene på de to siste utsagnene skiller seg ut. Når det gjelder utsagnet "Så langt har jeg oppnådd det som er viktig for meg i livet, svar 73.4 % av de som bodde på internat svarte at de er "helt enig" eller "litt enig", mens 61.5 % av de som bodde hjemme bruker disse svarkategoriene. På utsagnet "hadde jeg kunnet levd på nytt, ville jeg nesten ikke forandret noe", krysset 46.1 % av de som bodde på internat av på svarene "helt enig" eller "litt enig", mens hele 61.6 % av de som bodde hjemme brukte disse svarkategoriene.

Nesten en tredjedel har et overveiende positivt forhold til Normisjon, ca. en fjerdedel opplever at det er både positivt og negativt, mens 6.6 % opplever forholdet overveiende negativt. En tredjedel svarer vet ikke. Nesten en femtedel

av informantene er engasjert i en annen misjonsorganisasjon, og nærmere en tredjedel er engasjert i bistandsarbeid. Svarene på de to siste spørsmålene er ikke helt entydige, da kommentarer viser at informantene har tolket spørsmålene forskjellig. For enkeltes vedkommende kan det å svare "ja" på et av disse spørsmålene ha betydd at de gir penger til en slik organisasjon, mens det for andre har betydd at de er eller har vært i aktiv tjeneste i en misjons- eller bistandsorganisasjon.

Oppsummering

På spørsmålene angående hvordan de har det i dag, gir mennene gjennomgående mer positive svar enn kvinnene. En sammenligning med resultatene fra HUNT-undersøkelsene viser at informantene i Normisjons undersøkelse følte seg litt mer ensomme og litt mindre glade, men at de hadde mindre søvnproblemer og følte seg mer opplagt enn informantene i HUNT-undersøkelsene. Når det gjelder psykiske problemer eller plager de siste 14 dagene, rapporterer flere menn enn kvinner at de følte lite eller ikke noe av de nevnte problemene, og flere kvinner svarte at de opplevde mye av plagene. Informantene i Normisjons undersøkelse rapporterte noe større grad av plager enn informantene i Folkehelse sin undersøkelse fra 1994. Informantene i Normisjons undersøkelse er litt mindre fornøyde med livet enn informantene i Levekårsundersøkelsen fra 2005. Det er gjennomgående ikke store forskjeller på de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder svar angående livssituasjon i dag. Unntak er utsagnet "Så langt har jeg oppnådd det som er viktig for meg i livet, der flere av de som bodde på internat svarte at de er "helt enig" eller "litt enig", og utsagnet "hadde jeg kunnet levd på nytt, ville jeg nesten ikke forandret noe", der flere av de som bodde hjemme krysset av på "helt enig" eller "litt enig".

5. Drøftinger og konklusjoner

5.1 Svarprosent

Selv om en kunne ønske enda høyere svarprosent, er i overkant av 50 % positivt i forhold til flere andre undersøkelser som det er relevant å sammenligne med, og en såpass bra svarprosent gir et rimelig solid grunnlag for resultatene. Statens Institutt for Folkehelse sin undersøkelse av seksuelle overgrep mot barn hadde en svarprosent på 37 % (Tambs, 1994), mens en undersøkelse på norske misjonærer fra fem organisasjoner hadde en svarprosent på 26 % (Bergås, 2002). Normisjons undersøkelse har bra fordeling på aldersgrupper, men særlig den yngste og den eldste aldersgruppa har lavere svarprosent. At antallet i den yngste aldersgruppa er lavt, har trolig sammenheng med at Normisjon hadde færre misjonærer ute i den tiden. Når det gjelder den eldste gruppa, kan en tenke seg at en del kan ha følt at deres opplevelser på misjonens skole er for lenge siden til at de ønsker å gå inn i det, eller at denne aldersgruppa har høyere terskel for å rapportere om personlige og sensitive områder. Et interessant og viktig spørsmål i en slik undersøkelse er hvorfor de som ikke har svart, lot være, og hvilke resultater de ville ha representert. Det kan tenkes at flere av de som har hatt mest vonde opplevelser har latt være å svare, eller det kan være motsatt. Disse spørsmålene gir undersøkelsen ikke grunnlag for å vurdere.

5.2 Voksne trekulturelle barn

Kriteriet for å bli forespurt om å være med i denne spørreundersøkelsen, var at en hadde vært elev ved en av Normisjons skoler i utlandet i perioden 1948-2000 og fylte 18 år innen utgangen av 2007. De fleste av disse var misjonærbarn og flertallet bodde på internat, men det gjaldt ikke alle. Ikke så få bodde hos foreldrene, og noen få bodde hos andre mens de gikk på skolen. En del av elevene var ikke misjonærbarn, men barn av bistandsarbeidere, diplomater eller andre som arbeidet i utlandet. Midt i alle forskjellene har de noe felles, de er VTKB-ere, voksne trekulturelle barn. Definisjonen i innledningen til rapporten beskriver noen av fellestrekkene. I møte med TKB-ere er det viktig både å bekrefte deres fellestrekk og å anerkjenne forskjellene.

5.3 En ressurssterk gruppe

De aller fleste av informantene er under utdanning eller i inntektsgivende arbeid. Nesten ingen er arbeidsledige, mens nesten 5 % er uføretrygdet. Til sammenligning var 8.3 % av befolkningen i Norge mellom 18-67 år hundre prosent uføretrygdet pr. 31.12.2004 (Trygdestatistisk Årbok 2005). Da aldersgruppa i vår undersøkelse stemmer helt overens med den som er brukt i årboka, gir dette grunnlag for å anta at de tidligere elevene ved Normisjons skoler er betydelig friskere/mer arbeidsføre enn befolkningen generelt. Nå kan vi spekulere i om de med dårligere helse ikke har svart, men besvarelsene tyder ikke på det. Til og med noen som på grunn av helseproblemer har hatt bruk for assistanse for å kunne delta i undersøkelsen, har likevel besvart spørreskjemaet. 94 % av informantene har minst 13 års utdanning. Nesten 36 % har minst 18 års utdanning. Disse prosenttallene er betydelig høyere enn gjennomsnittet i den norske befolkning generelt. Den høye prosentandelen av TKB-ere som har tatt høyere utdanning, som samsvarer med resultater fra en undersøkelse fra USA, kan tolkes på flere måter. Det er naturlig å tenke at personer som drar utenlands for å arbeide, er mer ressurssterke enn gjennomsnittet. Dernest kan en gjøre seg tanker om den faglige kvaliteten på undervisningen på utenlandsskolene. Verdier og kultur blant TKB-ere og deres foreldre kan også ha spilt en rolle. I kommentarene er det nevnt at mange av TKB-erne var flinke på skolen, men at dette kunne være vanskelig når de dro tilbake til Norge, der det ikke var populært å være spesielt skoleflink.

Informasjonen undersøkelsen gir om deltakelse i arbeid og utdanning, viser at TKB-ere er en svært ressurssterk gruppe.

I et prosjekt der en ønsker å få fram et helhetlig bilde av denne gruppa, samt å være med å gi en historisk dokumentasjon av deres oppvekst, er det viktig at dette tydelige fellesstrekket kommer klart fram. Det svekker ikke de andre sidene ved bildet, der savn, vonde opplevelser og sår som preger livssituasjonen i dag også hører med, i ulik grad for den enkelte.

5.4 Atskillelse fra foreldre

Resultatene viser at nesten 83 % begynte på misjonens skole da de var under 11 år. Ca. 80 % av skolebarna bodde på internat; halvparten (av alle skolebarna) i to år eller mer. Selv om vi ikke har eksakte tall for hvor mange som bodde på internat fra de var i småskolealder, tilsier de opplysningene vi har at det var et betydelig antall. I Normisjon var det fra 80-tallet ikke så vanlig å sende barna på internatskole fra 7-årsalderen. På 80- og 90-tallet kom atskillellesproblematikken for alvor opp i misjonsorganisasjonene, og skoleordningene ble endret i mange organisasjoner. Som nevnt, ble Normisjons internater avviklet i løpet av 90-tallet.

Det at praksisen tidligere var vanlig, og nå er avviklet, tar ikke bort den kjensgjerning at de barna som bodde på internat fra de var 7 år, ikke fikk den nærheten til foreldrene som barn i den alderen har bruk for. Bildet av manglende foreldresamvær blir ytterligere forsterket ved at 46 % av barna som bodde på internat møtte sine foreldre bare annen- hver måned eller mindre i første del av skoletiden. For andre del av skoletiden gjelder dette 50 %. Kommentarene som rapporten refererer til, gir et sterkt bilde av det savn, den ensomhet og hjemlengsel som disse barna har opplevd. Kommentarene gir også innblikk i hvordan de voksne TKB-erne opplever at atskillelsen har preget dem for livet.

5.5 Mange kommentarer

Mange av de som har besvart spørreskjemaet, har lagt ned mye arbeid i å gi fylldige kommentarer. Noen uttrykker takk for at de får denne muligheten til å meddele seg og for at noen vil "høre på dem". Det er tydelig at mange har et behov for å få fortalt Normisjon om sine opplevelser som elever ved organisasjonens skoler. Mange av disse informantene følte seg ikke tilstrekkelig sett og hørt i oppveksten på misjonens skole, og når de kom tilbake til Norge, opplevde de ofte at folk ikke var interesserte i deres erfaringer fra et annet land. Derfor er det særlig viktig at deres historier nå blir hørt og tatt på alvor.

Flere av informantene nevner at de håper Normisjon vil lære av kunnskapen de får gjennom spørreundersøkelsen, og noen nevner konkrete områder hvor de mener organisasjonen bør bruke informasjonen for å kvalitetssikre og eventuelt gjøre endringer. "Jeg håper at man kan drøfte resultatet av undersøkelsen med tanke på en videre kvalitetssikring av eventuell misjonsvirksomhet inkludert personalomsorg." Det er nevnt at barn ikke må oppleve for mange flyttinger totalt, at de må få hjelp til å ta avskjed, sørge over tap og til å holde kontakt der det er mulig. Det blir også kommentert at den totale belastningen kan bli stor selv i tilfeller der hver enkeltfaktor ikke er så alvorlig, og at en må huske at barn har forskjellig tålegrense. Det blir påpekt at barna ikke må få for mange forskjellige språk tett på hverandre, slik at de ikke får lære noe språk skikkelig. Denne informasjonen og disse rådene fra en gruppe ressurssterke informanter med mye unik erfaring, er av stor betydning for Normisjon i deres videre arbeid. Det er relevant kunnskap også for andre grupper som sender barnefamilier utenlands og for personer som arbeider i tverrkulturelle sammenhenger her i landet.

5.6 Trivsel og opplevelse av tiden på skole og internat

Det er ingen statistisk forskjell mellom kvinner og menn når det gjelder trivsel på skolen. Når det gjelder hvilke følelser

de har med tanke på skoletida, er det derimot en statistisk signifikant forskjell. Det er vanskelig å si noe om årsakene til denne forskjellen. En mulighet kan være at menn bearbeider og lagrer følelser på en annen måte enn kvinner; eller at de forholder seg annerledes følelsesmessig til erfaringer og livssituasjon.

Det er stor forskjell mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder trivsel. Mens 90 % av de som bodde hjemme, opplyste at de trivdes svært bra eller ganske bra på skolen, brukte 55 % av de som bodde på internat disse svaralternativene. På den andre siden svarte 20.5 % av de som bodde på internat at de trivdes dårlig eller ganske dårlig, mens bare 4.8 % av de som bodde hjemme svarte slik. Når det gjelder forholdet til ansatte, var det også betydelig forskjell. Mens fire av fem av internatboerne rapporterte et bra eller ganske bra forhold, gjaldt det nesten alle de hjemmeboende.

Det kan være mange forhold som har medvirket til disse forskjellene. Først og fremst er det naturlig å tenke at det å være atskilt fra foreldrene i seg selv kunne føre til dårligere trivsel og dårligere forhold til ansatte, som på en måte skulle være i foreldrenes sted.

En annen mulig årsak som er naturlig å nevne, er at det ofte var altfor få internatansatte. Mange av internatbarna fikk ikke den omsorg og oppfølging de hadde bruk for. Mange kommentarer gir inntrykk av det savn og den smerte mange av disse barna opplevde fordi de var så alene og ikke følte seg sett og hørt. Det ville være merkelig om ikke dette forholdet har virket negativt inn på trivselen. Et annet forhold er at det framkommer fra undersøkelsen at det var perioder misjonens skoler hadde en eller flere ansatte som ikke fungerte bra i forhold til barna. Det siste punktet ser ut til å gjelde både lærere og internatpersonale, men det er ikke vanskelig å tenke seg at konsekvensene blir større for internatbarna som var borte fra foreldrene og overgitt til disse ansattes omsorg.

Et utdrag fra kommentarene utdyper opplevelsene av savn, smerte og problematiske sider ved internatlivet.

"Nor-misjon drev internatskole uten å ta konsekvensene av hva denne typen skole krever. Lærerne var utdannet for vanlig skole, noe som kunne merkes på måten de arbeidet på. Vi barna var i stor grad overlatt til oss selv, med lite organisert aktivitet og strenge regler for hva vi hadde lov til." "De fleste av oss bodde langt unna våre foreldre og hadde stort behov for å oppleve trygghet. De voksne burde på en særlig måte representere denne tryggheten, men jeg tror ikke at flertallet av barna opplevde at de gjorde det. Mange søkte heller trøst og støtte hos de eldste barna enn hos personalet på skolen." "Den største risikoen ved internat er at små barn ikke har mulighet til å få satt ord på sine opplevelser overfor voksne som følger dem tett opp bare fordi de er glad i dem." Noen kommenterer at det virket som noen av skole/internatpersonalet ikke var så opptatt av elevene, men ventet på å bli "ordentlige misjonærer". En slik kommentar reiser spørsmålet om det var slik at det blei ansett som viktigere å være misjonær blant de nasjonale enn å arbeide blant de norske barna, og i så fall, hva grunnen kunne være.

Selv om de som bodde på internat, rapporterte lavere trivsel enn de andre, var det over halvparten av dem som svarte at de trivdes svært bra eller ganske bra. Det kan være flere grunner til dette. Det er tydelig at trivselen har vært ulik i forskjellige perioder. Kommentarene viser at dette har med forskjellige forhold å gjøre, blant annet hvordan personalet fungerte. Dessuten ble bemanningen økt etter hvert, og mange ordninger ble endret. Det er også mange sider ved informantenes opplevelse på skolen som ikke er mulig å fange opp i en undersøkelse. Imidlertid er det viktig å ta på alvor både de som har hatt det vondt og de som har overveiende positive opplevelser fra misjonens skole. Samtidig må det være rom for nyanser, så de samme personene kan komme fram med både gode og smertefulle erfaringer.

Ovenfor gjengis en del kommentarer som hovedsakelig nevner vanskelige opplevelser. For å gi rom for helheten tas her med noen av de positive. Mange gir uttrykk for at deres utenlandsopplevelse er svært verdifull for dem, at de har fått med seg ressurser som de har hatt glede av hele livet, at de aldri ville vært disse erfaringene foruten. "Jeg har overveiende positive opplevelser, og ville aldri vært tiden på misjonens skole foruten." "Jeg synes det er viktig å få frem også de positive sidene ved tiden på internatet for å nyansere i forhold til det noe mer negative bilde som media står for." "Vi må huske at mange har et greit og bra forhold til skolegang, medelever og lærere. Dette kan lett drukne i alt fokus på det som har vært negativt. Det kan være viktig å tenke på hva alternativet hadde vært, hvis en ikke hadde norsk skole. Noen nevner at de ikke føler at de har tatt skade av internatlivet men heller kanskje blitt sterkere eller mer selvstendige.

I kapitlet om tiden på misjonens skole, blir det også spurt etter formidlingen av den kristne tro. Også her er det forskjell mellom de som bodde på internat og de som ikke bodde på internat når det gjelder opplevelse av de kristne innslagene på skolen, hvilket gudsbilde som blei formidlet og hvilke virkninger den kristne påvirkningen fikk for deres selvbylde. De som bodde på internat, svarte gjennomgående mer negativt. Også her er det naturlig å tenke at selve internatsituasjonen er en viktig del av årsaken til forskjellene. I kommentarene i forbindelse med disse spørsmålene nevner noen at de hadde en kontinuerlig skyldfølelse for noe de ikke visste hva var. Hvordan den situasjonen de var i, atskilt fra foreldrene, virket inn på deres opplevelse av gudsdimensjonen, kommer fram i slike kommentarer: Gud krevde det umulige offeret at barnet skulle gi opp foreldrene for misjonens sak; Gud ble riktignok formidlet som omsorgsfull men "han hadde jo verken hjerte eller armer".

Imidlertid nevnes det også i kommentarene at ansatte kunne gi motstridende signaler, at noen brukte Gud som makt, eller at forkynnelsen var skremmende. Dette er alvorlig, fordi det som blir framstilt som åndelig eller guddommelig får en særlig autoritet og makt. Dette gjelder generelt men i enda sterkere grad overfor barn. Hvorvidt slik negativ kristendomsformidling foregikk bare i internatet, vites ikke. Men det er naturlig at slike negative opplevelser forsterkes av at internatbarna var så alene, ofte med lite kontakt med foreldrene.

5.7 Omsorgssvikt og krenkelser

Når det gjelder omsorg fra de ansatte, viser resultatene at foruroligende få av de som bodde på internat ofte eller av og til opplevde støtte og oppmuntring, god fysisk kontakt, å bli trøstet når de gråt eller å ha voksne å snakke med når noe var vanskelig. På de fleste av spørsmålene angående vanskelige eller krenkende opplevelser, svarte dessuten betydelig flere av de som bodde på internat at de hadde hatt slike opplevelser ofte eller av og til. En del av disse opplevelsene, enten de går på mangel på omsorg eller krenkende hendelser, er av en slik art at de kan karakteriseres som omsorgssvikt. Noen av opplevelsene er så alvorlige at bare en eller noen få ville være nok til å kvalifisere for en slik karakteristikk. I andre tilfeller er det antallet negative opplevelser som gjør at det faller inn i kategorien omsorgssvikt. Det er dette fellesskåren for omsorgssvikt prøver å fange opp. Siden bare under halvparten av informantene kunne inkluderes i denne analysen, må en bruke resultatene med forsiktighet. Men uansett er det alvorlig at 23 av de 91 informantene som kunne inkluderes i denne analysen, hadde opplevd omsorgssvikt. Slike påkjenninger kan både forårsake psykiske lidelser og disponere for senere sykdom (Lande 2000).

Det at flere av barna så sine foreldre bare 1-2 ganger i året, er helt uakseptabelt etter vår tids oppfatning. En slik atskillelse er noe ingen barn skulle blitt utsatt for. De har blitt påført mye smerte, og det gir økt risiko for helseproblemer i voksen alder (Lande, 2000). I undersøkelsen rapporterer da også en større andel av de som har bodd på internat at de

har hatt psykiske problemer. Resultatene av analysene indikerer imidlertid ikke store forskjeller mellom de som bodde på internat og de som bodde hjemme når det gjelder hvordan de har det i dag. Undersøkelsen gir ikke svar på hvorfor det er slik. En mulighet er at de i stor grad har fått bearbeidet sine opplevelser.

Informasjonen fra undersøkelsen viser også at det i en del tilfeller har forekommet seksuelle krenkelser. Slike hendelser skjedde ikke bare i internatet, men for eksempel også ute i det lokale samfunnet. Den informasjon som har framkommet i undersøkelsen gir ikke grunnlag for å anta at omfanget er verken større eller mindre enn generelt i det norske samfunnet. Uansett gjelder dette helt uakseptable og til dels lovstridige handlinger, som har gått ut over sårbare barn som ofte var atskilte fra sine foreldre. Det at de ofte ikke hadde noen å snakke med dette om, gjør at krenkelsene blir ekstra vanskelige å leve med.

Undersøkelsen viser at de som har opplevd seksuelle krenkelser, har større helseproblemer enn informantgruppa generelt, noe som er i samsvar med annen forskning innen dette temaet (Kirkengen, 2005). Når en ser svarene under ett og sammenholder dem med kommentarene, kommer det fram et bilde der bakgrunnen forsterker tydeligheten av detaljene. Der noen har hatt vanskelige opplevelser, og særlig der noen har opplevd krenkende hendelser, blir dette forsterket på grunn av at de var så alene om det, langt borte fra foreldrene, og svært ofte med altfor få voksne til å se og høre dem.

5.8 Tolkning av svarene "husker ikke"

Det er ganske mange som krysser av på husker ikke på flere av spørsmålene om gudsbilde og selvilde, og angående omsorg og krenkende opplevelser. Fagfolk innen traumebehandling og psykologi vet at både traumatiske opplevelser og depressive tilstander kan virke inn på hvor godt en husker fortiden. Under avsnittet om formidling av den kristne tro gir imidlertid et betydelig antall av informantene selv tilleggsopplysninger som forklarer og utdyper svarene.

Noen kommenterer at de husker ikke at det var så mange kristne innslag utover for eksempel kveldsbønn og gudstjeneste på søndag. Andre skriver at det er vanskelig å huske eller vite hvilke av deres oppfatninger som kommer fra skolen, fra foreldrene eller som har med dem selv å gjøre. Når det gjelder de andre spørsmålene, er det også mange forhold som kan spille inn, for eksempel at det for noen informanter er lenge siden tiden på misjonens skole. Det er betydelig flere av de som bodde på internat som krysset av på "husker ikke" når det gjaldt vanskelige/krenkende opplevelser. Både traumatiske opplevelser og depressive tilstander er relevante tolkninger når det gjelder personer som har vokst opp på internat, men undersøkelsen gir ikke grunnlag for å trekke konklusjoner angående dette.

5.9 Organisasjonskultur

Kommentarene nevner også lite fleksible rutiner, og at der var foreldre som prøvde å protestere eller arbeide for endringer, men som ikke ble hørt. Generelt sett kan en si at de fleste at disse rutinene var vanlige på den tiden. Det er lett å bli påvirket av det som er vanlig på en slik måte at en ikke blir åpen og klarsynt i forhold til at der kan finnes andre alternativer. I en misjonsorganisasjon som var ansvarlig for foreldre som skulle utøve sitt kall og deres barn, kan ordningene lett oppfattes som en del av et system som forvalter Guds vilje. Dermed blir virkningene mye mer forsterket. Ikke minst den vanskelige konflikten foreldre og barn kom i ved at atskillelsen ble opplevd som et nødvendig offer for at foreldrene skulle kunne fullføre sitt misjonærkall.

5.10 Å vende tilbake til Norge

Hele 37 % av informantene svarte at det var ganske problematisk eller svært problematisk å komme tilbake til Norge for godt. Det er svært mange som har kommentert dette spørsmålet. Noen nevner at venner og/eller misjonsfolk ikke var interessert i å høre om deres opplevelser. Språket var et problem for noen, og enkelte opplevde faglige utfordringer. Et gjennomgangstema er vansker med de sosiale kodene, og ikke så få sier at de strevde i flere år før de begynte å finne seg mer til rette i Norge. De kunne slite med å finne sin identitet eller med lav selvtillit. En del skriver at de ble mobbet på skolen i Norge, blant annet fordi de var kristne og/eller at foreldrene var misjonærer. Enkelte følte at de kjente ikke foreldrene sine etter flere år på internat. Flere nevner at de fikk lite hjelp til å forberede seg til hjemkomsten og skulle ønsket at misjonen for eksempel hadde gitt informasjon om ungdomskulturen i Norge og lignende. "Ingen forberedte oss på tilpasningen til det norske samfunnet." Det blir også nevnt at misjonen burde fulgt bedre opp etter at de kom tilbake til Norge. Flere nevner "Inn for Landing"-leirene som en positiv hjelp. Det blir nevnt at det skulle ha vært flere slike tilbud, blant annet for de yngre barna.

Mye av informasjonen som kommer fram i denne undersøkelsen, gjelder i større eller mindre grad forhold som nå er endret. Det er likevel viktig kunnskap som bør brukes på forskjellige måter. Når det gjelder returen til Norge, så er dette et tema som fortsatt er svært aktuelt for mange barn. Selv om situasjonen er endret, blant annet på grunn av kortere utenlandsopphold, internett og hyppigere besøk fra Norge, er flyttingen fram og tilbake fremdeles en utfordring. Den kunnskapen informantene har gitt Normisjon er selvsagt også relevant for andre misjonsorganisasjoner og for bedrifter og offentlige organer som sender familier utenlands. Dessuten er den relevant i Norge på grunn av alle barna som kommer hit fra andre land.

5.11 Avslutning

Spørreundersøkelsen tegner et bredt bilde av oppvekst og livssituasjon i dag for de tidligere elevene ved Normisjons skoler i utlandet. Det er viktig at disse TKB-erne har fått denne muligheten til å meddele seg til den organisasjonen som var ansvarlig for en så stor del av deres oppvekstvilkår. De har også gitt Normisjon mye viktig informasjon som organisasjonen kan dra nytte av i sitt videre arbeid, og som bør videreformidles til andre organisasjoner, bedrifter og instanser som arbeider i en tverrkulturell sammenheng. Misjonærbarnas oppvekst i dag er på mange områder radikalt endret i forhold til de oppvekstvilkår informantene i denne undersøkelsen hadde. Dette gjør ikke undersøkelsen mindre betydningsfull. Informantene har vært med på en historisk dokumentasjon av misjonærbarns liv i en epoke av misjonshistorien. Det er viktig at en her etterstreber å få med helheten og holder fast på flere sider samtidig, både det at forskjellige TKB-ere har ulike erfaringer, og det at en og samme person kan ha både positive og vonde opplevelser.

REFERANSER

Andrews L (2005). *The Measurement of Adult MKs' Well-Being*. Evangelical Missions Quarterly 31, nr. 4 (oktober 1995), 418-426.

Bergås, U (2002). *The relationship of spirituality to burnout and coping among Norwegian missionaries*. (Doktoravhandling, Biola University, 2002).

Bowlby, John: *En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Det lille Forlag, Fredriksberg, 1994

Killén K (2004). *Sveket. Omsorgssvikt er alles ansvar*. Kommuneforlaget.

Kirkengen, AL (2005). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kleiven, Tormod. *Seksualitet. Hvordan være en veileder for unge mennesker?* i Ung Teologi 1/2007, s.40.

Kvam MH (2003). *Seksuelle overgrep mot synshemmede barn i Norge. En retrospektiv analyse av situasjonen i barndommen for 502 voksne blinde og svaksynte*. Oslo: SINTEF Unimed rapport, februar

Lande, SB (2000) Stress- og traumerelaterte lidelser hos barn og unge" i Weisæth, Lars og Odd Steffen Dalgard (red): *Psykisk helse. Risikofaktorer og forebyggende arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Pollock DC & van Reken RE (2003). *Hvor er hjemme?* Oslo: Lunde forlag.

Tambs K (1994). *Undersøkelse av seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Statens Institutt for Folkehelse.

Statistisk sentralbyrå (2005) Levekårsundersøkelsen 2005 (internett)

Trygdestatistisk årbok 2005. Tabell 9.6 og 9.7.

Vedlegg: Spørreskjema

BAKGRUNNSSOPPLYSNINGER

1. Kjønn

- ☐⁰ Kvinne ☐¹ Mann

2. Hvor gammel er du?

- ☐¹ 18–25 år
☐² 26–35 år
☐³ 36–45 år
☐⁴ 46–55 år
☐⁵ over 55 år

3. Hva gjør du nå for tiden? Velg det som passer best

- ☐¹ Student/elev
☐² I militær/siviltjeneste
☐³ Inntektsgivende arbeid –minst 15 timer i uken
☐⁴ Hjemmearbeidende – uten uføretrygd
☐⁵ Arbeidsledig/attføring
☐⁶ Uføretrygdet
☐⁷ Alderspensjonist
☐⁸ Annet

4. Hvordan er din sivile status?

- ☐¹ Er ugift
☐² Er gift
☐³ Er samboer
☐⁴ Er skilt/separert
☐⁵ Er enke/enkemann

SKOLE/UTDANNING

5. Hvor gammel var du da du begynte på misjonens skole?

- ☐¹ 7 år
☐² 8 år
☐³ 9 år
☐⁴ 10 år
☐⁵ 11 år
☐⁶ 12 år eller eldre

6. Hvor mange år gikk du på misjonens skole?

- ☐¹ 1–3 år
☐² 4–6 år
☐³ Mer enn 6 år

7. Bodde du på internatet da du gikk på misjonens skole?

- ☐¹ Ja, men mindre enn 1 år
☐² Ja, 1–2 år
☐³ Ja, 2–4 år
☐⁴ Ja, mer enn 4 år
☐⁵ Nei, bodde hos mine foreldre
☐⁶ Nei, bodde mest hos andre

Hvor ofte møtte du dine foreldre i løpet av et år?

*Hyppigheten kan ha variert i løpet av skoletiden.
Derfor har vi delt skoletiden i to.*

8. I første del av skoletiden:

- ☐¹ 1 gang i året
☐² 2 ganger i året

- ☐³ 3–6 ganger i året
☐⁴ 7–11 ganger i året
☐⁵ En gang i måneden
☐⁶ Hver 14. dag
☐⁷ Hver uke

9. I andre del av skoletiden:

- ☐¹ 1 gang i året
☐² 2 ganger i året
☐³ 3–6 ganger i året
☐⁴ 7–11 ganger i året
☐⁵ En gang i måneden
☐⁶ Hver 14. dag
☐⁷ Hver uke

10. Hadde du søsken på misjonens skole?

- ☐¹ Ja, da jeg begynte på skolen
☐² Ja, mesteparten av tida på skolen
☐³ Nei, aldri mens jeg gikk der

Hvis ja på spørsmål 10:

11. Var dine søsken eldre eller yngre enn deg?

- ☐¹ Eldre
☐² Yngre
☐³ Både eldre og yngre

12. Hadde du minst en god venn/venninne på misjonens skole som du kunne snakke fortrolig med?

- ☐¹ Ja ☐⁰ Nei

13. Hvordan trivdes du på misjonens skole?

- ☐¹ Svært bra
☐² Ganske bra
☐³ Bra
☐⁴ Ganske dårlig
☐⁵ Svært dårlig

14. Hvilke følelser har du i dag når du tenker tilbake på tida på misjonens skole?

- ☐¹ Overveiende positive følelser
☐² Omtrent like mye positive og negative følelser
☐³ Overveiende negative følelser
☐⁰ Vet ikke; jeg husker lite fra skoletida

Spørsmål 15 er et spørsmål om hvilket land du gikk på skole i. Hvis du ikke ønsker at din besvarelse skal knyttes til et bestemt land, kan du hoppe over dette spørsmålet.

15. I hvilket land gikk du på skole?

- ☐¹ India
☐² Nepal
☐³ Bangladesh
☐⁴ Ecuador
☐⁵ Bhutan

16. Ville du sendt dine egne barn på internatskole dersom du arbeidet i utlandet i dag?

- ☐⁰ Nei
☐¹ Ja
☐² Vet ikke

17. Hvordan var det å komme til Norge da du kom tilbake for godt?

- ☐¹ Uproblematisk
☐² Litt problematisk
☐³ Ganske problematisk
☐⁴ Svært problematisk

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

18. Hvor mange års skole og utdanning har du?

- ☐¹ 7 år eller mindre
☐² 8–12 år
☐³ 13–17 år
☐⁴ 18 år eller mer

TIDEN PÅ MISJONENS SKOLE

Forholdet til medelever og personale

19. Hvordan opplevde du forholdet til dine medelever?

- ☐¹ Svært bra
☐² Ganske bra
☐³ Bra
☐⁴ Ganske dårlig
☐⁵ Svært dårlig

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

20. Ble du ertet eller mobbet av medelever?

- ☐¹ Aldri
☐² Noen få ganger
☐³ 1–3 ganger i måneden
☐⁴ En eller flere ganger i uka
☐⁹ Husker ikke

21. Så du at medelever ble ertet eller mobbet av andre elever?

- ☐¹ Aldri
☐² Noen få ganger
☐³ 1–3 ganger i måneden
☐⁴ En eller flere ganger i uka
☐⁹ Husker ikke

22. Hvordan opplevde du forholdet til lærere/personalet?

- ☐¹ Svært bra
☐² Ganske bra
☐³ Bra
☐⁴ Ganske dårlig
☐⁵ Svært dårlig

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

I hvilken grad opplevde du å bli tatt vare på av skolens personale?

23. Ble du trøstet når du gråt?

- ☐¹ Ofte
☐² Av og til
☐³ Sjelden
☐⁴ Aldri
☐⁵ Ingen av de ansatte så at jeg gråt
☐⁹ Husker ikke

24. Opplevde du støtte og oppmuntring?

- ☐¹ Ofte
☐² Av og til
☐³ Sjelden
☐⁴ Aldri
☐⁹ Husker ikke

25. Opplevde du god fysisk kontakt fra ansatte, for eksempel i form av en klem eller å sitte på et fang?

- ☐¹ Ofte
☐² Av og til
☐³ Sjelden
☐⁴ Aldri
☐⁹ Husker ikke

26. Fikk du hjelp til vask og påkledning når du trengte det?

- ☐¹ Alltid
☐² Ofte
☐³ Av og til
☐⁴ Sjelden
☐⁵ Aldri
☐⁹ Husker ikke

27. Følte du deg trygg på internatet?

- ☐¹ Alltid
☐² Ofte
☐³ Av og til
☐⁴ Sjelden
☐⁵ Aldri
☐⁹ Husker ikke

28. Fikk du omsorg og stell når du var syk?

- ☐¹ Alltid
☐² Ofte
☐³ Av og til
☐⁴ Sjelden
☐⁵ Aldri
☐⁹ Husker ikke

29. Hadde du voksne du følte du kunne snakke med når noe var vanskelig?

- ☐¹ Alltid
☐² Ofte
☐³ Av og til
☐⁴ Sjelden
☐⁵ Aldri
☐⁹ Husker ikke

Formidling av den kristne tro

30. Hvordan opplevde du de kristne innslagene i skolehverdagen (andakter og lignende) og den åndelige atmosfæren på skolen?

- ☐¹ Svært positivt
☐² Overveiende positivt
☐³ Greit
☐⁴ Overveiende negativt
☐⁵ Svært negativt
☐⁹ Husker ikke

Hvilket bilde av Gud og Jesus ble formidlet gjennom forkynnelsen og den åndelige atmosfæren på skolen?

31. Gud/Jesus var glad i meg
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Husker ikke

32. Gud/Jesus var omsorgsfull
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Husker ikke

33. Gud/Jesus var fjern
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Husker ikke

34. Gud/Jesus angikk meg ikke
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Husker ikke

35. Gud/Jesus var mer opptatt av andre enn av meg
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Husker ikke

36. Gud/Jesus var streng og dømmende
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Husker ikke

Hvilke virkninger tror du forkynnelsen og den kristne påvirkningen ellers fikk for din livskvalitet og ditt selvbilde?

37. Jeg følte meg verdifull
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Vet ikke

38. Jeg følte mer trygghet
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Vet ikke

39. Den hadde ingen innvirkning
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Vet ikke

40. Jeg følte meg mer engstelig og utrygg
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Vet ikke

41. Jeg følte at jeg ikke var god nok
☐¹ Ja ☐⁹ Nei ☐⁹ Vet ikke

Kommentarer (hvis du ønsker å si mer):

Helse

42. Hvordan ble helsen ivaretatt?

- ☐¹ Fikk nødvendig legebehandling
☐² Fikk ikke nødvendig legebehandling
☐⁹ Husker ikke

43. Hvordan ble tannhelsen ivaretatt?

- ☐¹ Fikk nødvendig tannlegebehandling
☐² Fikk ikke nødvendig tannlegebehandling
☐⁹ Husker ikke

Vanskelige eller krenkende opplevelser

44. Ble latterliggjort eller mobbet av ansatte

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁹ Husker ikke

45. Ble tvunget til å spise

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁹ Husker ikke

46. Fikk for lite mat

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁹ Husker ikke

47. Fikk dårlig mat

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁹ Husker ikke

48. Ble truet eller skremt av ansatte

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁵ Husker ikke

49. Ble ydmyket av ansatte

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁵ Husker ikke

50. Ble fysisk avstraffet/slått

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁵ Husker ikke

51. Ble innestengt på rom som straff

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁵ Husker ikke

52. Opplevde du at brev du skrev til dine foreldre ble sensurert?

- ☐¹ Aldri
☐² Sjelden
☐³ Av og til
☐⁴ Ofte
☐⁵ Alltid

Seksuelle krenkelser

53. Visste du om elever på din skole som ble utsatt for seksuelle krenkelser?

- ☐¹ Ja ☐² Nei ☐³ Husker ikke

54. Har du vært utsatt for seksuelle krenkelser mens du gikk på misjonens skole?

- ☐¹ Ja ☐² Nei ☐³ Husker ikke

Hvis nei eller husker ikke på spørsmål 54, gå til spørsmål 120.

Har du vært utsatt for en eller flere av de handlingene som er nevnt nedenfor mens du gikk på misjonens skole? (Sett ev. ett kryss på hver linje)

55. Blitt vist porno

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

56. Blitt tittet på av voksne når du var avkledd

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

57. Blitt tatt nakenbilder av

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

58. Blitt utsatt for blotting

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

59. Opplevd uønsket/krenkende kyssing

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

60. Noen tok på dine kjønnsorganer

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

61. Du måtte ta på en annens kjønnsorganer

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

62. Opplevd samleie eller samleielignende handlinger

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

63. Annet av seksuell art som du har opplevd krenkende (ev. spesifiser):

- ☐¹ 1 gang ☐² 2–5 ganger ☐³ Flere enn 5 ganger
Overgriperen var: ☐¹ Mann ☐² Kvinne

Tenk på den første og siste gangen du ble krenket

64. Omtrent hvor gammel var du første gangen

- ☐¹ 7–9 år ☐² 10–13 år ☐³ 14–16 år
☐⁴ Husker ikke

65. Omtrent hvor gammel var krenker første gangen?

- ☐¹ Under 20 år ☐² ca. 20–35 år ☐³ ca. 35–50 år
☐⁴ Over 50 år ☐⁵ Vet ikke

66. Omtrent hvor gammel var du den siste gangen du ble krenket (hvis flere ganger)?

- ☐¹ 7–9 år ☐² 10–13 år ☐³ 14–16 år
☐⁴ Husker ikke

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

67. Hvilken nasjonalitet hadde krenker?

- ☐¹ Norsk
☐² Svensk
☐³ Dansk
☐⁴ Annen nasjonalitet: _____
☐⁹ Husker ikke

Hva gjorde krenker for å oppnå det han/hun ville?

(Kan sette flere kryss)

68. ☐ Lurte deg
69. ☐ Overtalte deg
70. ☐ Utnyttet sin posisjon (prest, lærer, lege, misjonær eller lignende)
71. ☐ Ga deg godteri eller gaver
72. ☐ Truet deg
73. ☐ Slo eller gjorde deg vondt
74. ☐ Holdt deg fast
75. ☐ Ga deg alkohol eller rusmidler
76. ☐ Husker ikke
77. ☐ Annet (ev. spesifiser): _____

På hvilken måte begrunnet krenker sine handlinger?

(Kan sette flere kryss)

78. ☐ Med at det var Guds vilje
79. ☐ Med at det var min skyld
80. ☐ Med at jeg fristet ham
81. ☐ Med at han gjorde det fordi han likte meg så godt
82. ☐ Med at han gjorde det for å være snill mot meg
83. ☐ Med at det var seksuell opplæring
84. ☐ Med egen ensomhet/egne behov
85. ☐ Med at det var en naturlig ting
86. ☐ Gav ingen begrunnelse
87. ☐ Husker ikke

Kommentar (hvis du ønsker å si mer): _____

Hvordan ble krenkelsene holdt skjult? (Kan sette flere kryss)

88. ☐ Jeg sa ikke noe fordi jeg var redd for ikke å bli trodd
89. ☐ Krenker påla meg/truet meg til å tie om det
90. ☐ Jeg hadde ingen å snakke med
91. ☐ Ingen kunne ane hva som skjedde fordi det skjedde når vi var alene
92. ☐ Noen forstod at det skjedde, men de sa ikke noe

Kommentar (hvis du ønsker å si mer): _____

Hvordan kjente du krenker? (Kan sette flere kryss)

93. ☐ Han/hun var familie eller slektning
94. ☐ Var ansatt ved skolen
95. ☐ Var medelev
96. ☐ Var en jeg hadde kjent en stund
97. ☐ Var en jeg traff tilfeldig
98. ☐ Var venn av familien
99. ☐ Var misjonær
100. ☐ Var lokal ansatt
101. ☐ Var ukjent
102. ☐ Annet (ev. spesifiser): _____

Hvor skjedde de seksuelle hendingene? (Kan sette flere kryss)

103. ☐ I internatet
104. ☐ I skolens lokaler
105. ☐ Hjemme hos en av misjonærene
106. ☐ Hjemme hos overgriper
107. ☐ I buss, bil eller tog
108. ☐ Utendørs
109. ☐ Husker ikke
110. ☐ Annet (ev. spesifiser): _____

Fikk noen vite om handlingene før du ble voksen?

(Kan sette flere kryss)

111. ☐ Nei
112. ☐ Jeg fortalte det, men jeg ble ikke trodd
113. ☐ Ja, mor og/eller far
114. ☐ Ja, søsken og/eller venner
115. ☐ Ja, andre voksne
116. ☐ Saken ble meldt til barnevernet eller politiet
117. ☐ Saken ble meldt til organisasjonens ledelse
118. ☐ Jeg har fortsatt ikke fortalt det til noen

119. Fikk du hjelp og trøst etterpå?

- ☐¹ Nei, for ingen visste om det
☐² Noen visste om det, men jeg fikk ikke hjelp eller trøst
☐³ Nokså lite
☐⁴ Ja, en del
☐⁵ Jeg fikk hjelp av fagfolk

LIVSSITUASJONEN I DAG

120. Føler du deg stort sett opplagt, eller trøtt og sliten?

- ☐¹ Meget opplagt
☐² Ganske opplagt
☐³ Både óg
☐⁴ Trøtt og sliten

121. Hender det ofte at du føler deg ensom?

- ☐¹ Nesten aldri
☐² Av og til
☐³ Ofte
☐⁴ Meget ofte

122. Har du i løpet av siste måned hatt innsovnings- eller søvnproblemer?

- ☐¹ Nesten aldri
☐² Av og til
☐³ Ofte
☐⁴ Nesten hver natt

123. Er du vanligvis glad eller nedstemt?

- ☐¹ Glad
☐² Nokså glad
☐³ Både óg
☐⁴ Nokså nedstemt
☐⁵ Nedstemt

Her kommer en liste med noen problemer eller plager

Har du følt/tenkt noe av dette de siste 14 dagene?

124. Følt deg redd eller engstelig
☐¹ Nei ☐² Litt ☐³ En del ☐⁴ Mye

125. Følt deg anspent eller urolig
☐¹ Nei ☐² Litt ☐³ En del ☐⁴ Mye

126. Følt håpløshet med tanke på framtiden
☐¹ Nei ☐² Litt ☐³ En del ☐⁴ Mye

127. Følt deg nedfor eller trist
☐¹ Nei ☐² Litt ☐³ En del ☐⁴ Mye

128. Bekymret deg mye om forskjellige ting
☐¹ Nei ☐² Litt ☐³ En del ☐⁴ Mye

129. Hatt tanker om å ta ditt eget liv?
☐¹ Nei ☐² Litt ☐³ En del ☐⁴ Mye

130. Har du noen gang hatt psykiske problemer, for eksempel dårlige nerver og depresjon?

- ☐¹ Nei/svært lite
☐² Ja, men har aldri fått behandling
☐³ Ja, og jeg får/har fått behandling

Kommentarer (hvis du ønsker å si mer):

131. Hvordan har du opplevd/oplever du i dag din fysiske helse?

- ☐¹ Jeg har ingen helseplager
☐² Jeg har få helseplager
☐³ Jeg har en god del helseplager
☐⁴ Jeg har mange helseplager
☐⁵ Jeg har svært mange/alvorlige helseplager

132. Oplever du at problemer du har hatt tidligere eller har i din livssituasjon i dag, hovedsakelig har sammenheng med din oppvekst utenlands?

- ☐¹ Nei
☐² I liten grad
☐³ I noen grad
☐⁴ I stor grad
☐⁹ Vet ikke

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

133. Har du i dag minst en beste venn eller venninne som du kan snakke fortrolig med?

- ☐¹ Ja ☐⁶ Nei

Hvor fornøyd er du med livet? (Kryss av for hvor enig eller uenig du er i de følgende påstander. Sett ett kryss per påstand)

134. På de fleste måter er livet mitt nær idealet mitt
☐¹ Helt enig ☐² Litt enig ☐³ Verken enig eller uenig
☐⁴ Litt uenig ☐⁵ Helt uenig

135. Livsbetingelsene mine er svært gode
☐¹ Helt enig ☐² Litt enig ☐³ Verken enig eller uenig
☐⁴ Litt uenig ☐⁵ Helt uenig

136. Jeg er fornøyd med livet mitt
☐¹ Helt enig ☐² Litt enig ☐³ Verken enig eller uenig
☐⁴ Litt uenig ☐⁵ Helt uenig

137. Så langt har jeg oppnådd det som er viktig for meg i livet
☐¹ Helt enig ☐² Litt enig ☐³ Verken enig eller uenig
☐⁴ Litt uenig ☐⁵ Helt uenig

138. Hadde jeg kunnet levd på nytt, ville jeg nesten ikke forandret noe
☐¹ Helt enig ☐² Litt enig ☐³ Verken enig eller uenig
☐⁴ Litt uenig ☐⁵ Helt uenig

139. Hva slags forhold har du til den kristne tro i dag?
Sett ett kryss

- ☐¹ Regner meg som troende og er aktiv i en menighet
☐² Regner meg som troende
☐³ Har et uavklart forhold til den kristne tro
☐⁴ Har tatt avstand fra den kristne tro

140. Hvordan er ditt forhold til Normisjon i dag?

- ☐¹ Overveiende positivt
☐² Både positivt og negativt
☐³ Overveiende negativt
☐⁹ Vet ikke

141. Er du engasjert i en annen misjonsorganisasjon?

- ☐¹ Ja ☐⁹ Nei

142. Er du engasjert i bistandsarbeid?

- ☐¹ Ja ☐⁹ Nei

FORHOLD TIL FAMILIE I DAG

143. Hvordan er (ev. var hvis hun er død) forholdet til din mor?

- ☐¹ Svært godt
☐² Godt
☐³ Ganske godt
☐⁴ Ganske vanskelig
☐⁵ Vanskelig
☐⁶ Svært vanskelig
☐⁷ Har ikke kontakt med henne

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

144. Hvordan er (ev. var hvis han er død) forholdet til din far?

- ☐¹ Svært godt
☐² Godt
☐³ Ganske godt
☐⁴ Ganske vanskelig
☐⁵ Vanskelig
☐⁶ Svært vanskelig
☐⁷ Har ikke kontakt med ham

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

145. Hvordan er (ev. var hvis de er døde) forholdet til dine søsken i dag?

- ☐¹ Svært godt
☐² Godt
☐³ Ganske godt
☐⁴ Ganske vanskelig
☐⁵ Vanskelig
☐⁶ Svært vanskelig
☐⁷ Har ikke kontakt med dem (han/henne)

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

146. Hvis du er gift/samboer, hvordan er forholdet til han/henne?

- ☐¹ Svært godt
☐² Godt
☐³ Ganske godt
☐⁴ Ganske vanskelig
☐⁵ Vanskelig
☐⁶ Svært vanskelig

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

147. Hvis du har barn, hvordan er forholdet til barnet/barna?

- ☐¹ Svært godt
☐² Godt
☐³ Ganske godt
☐⁴ Ganske vanskelig
☐⁵ Vanskelig
☐⁶ Svært vanskelig

Kommentar (hvis du ønsker å si mer):

AVSLUTNING

Hvis du ønsker å skrive mer om dine opplevelser uten å oppgi navnet ditt, er du velkommen til å skrive det på eget ark og sende det inn sammen med spørreskjemaet.

Hva slags tilbud skulle du ønske å få fra Normisjon nå i ettertid? (Kan sette flere kryss)

Du har full anledning til å ombestemme deg senere.

148. ☐ Få tilsendt rapporten basert på spørreundersøkelsen

149. ☐ Et orienterings- og samtalemøte for de som ble invitert til å delta i spørreundersøkelsen, der misjonens ledelse informerer om organisasjonens tanker i etterkant av undersøkelsen

150. ☐ Et møte sammen med andre som har gått på misjonens internatskoler i utlandet, der vi får fortelle

våre historier til noen fra ledelsen i organisasjonen

151. ☐ Jeg ønsker å møte noen fra misjonens ledelse alene for å fortelle min historie

152. ☐ Tilbud om et weekendopplegg med gruppesamtaler sammen med andre som har gått på misjonens internatskoler i utlandet

153. ☐ Informasjon om samtaletilbud på mitt hjemsted

154. ☐ Annet (ev. spesifiser):

155. ☐ Ønsker ingen form for oppfølging

Hjertelig takk for ditt bidrag!

Noen å snakke med?

En del av spørsmålene i dette skjemaet er personlige og direkte og omhandler sensitive områder. Fra psykologien vet vi at barn kan fortrenge vonde hendelser, men at minnene kan dukke opp i gitte situasjoner sammen med ubehagelige reaksjoner. Da kan det være viktig å ha noen å snakke med. Vi minner derfor om de telefonnumrene som står i følgebrevet.

NOTATER

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.



normisjon



Redd Barna



**HELSE OG
REHABILITERING**

Stiftelsen for norske helse- og rehabiliteringsorganisasjoner